

Załącznik
do uchwały Rady Miejskiej w Gryfinie
Nr LIII/568/10 z dnia 24.06.2010 r.

**STRATEGIA ROZWOJU TURYSTYKI
GMINY GRYFINO
do roku 2020**

Gryfino, czerwiec 2010

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
ROZDZIAŁ 1. CELE I ZAŁOŻENIA	5
1.1 CEL OPRACOWANIA	5
1.2 PRZEDMIOT OPRACOWANIA	8
1.3 ZAKRES OPRACOWANIA I METODOLOGIA WYKONANIA	8
ROZDZIAŁ 2. CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA WALORÓW GMINY GRYFINO	10
2.1 PODSTAWOWE DANE O GMINIE	10
2.2 UKŁAD KOMUNIKACYJNY	11
2.3 GOSPODARKA GMINY GRYFINO	13
2.4 DZIEDZICTWO HISTORYCZNE I KULTUROWE	14
2.4.1 <i>Prehistoryczne ślady człowieka w krajobrazie turystycznym gminy</i>	14
2.4.2 <i>Epoka Średniowiecza</i>	16
2.4.3 <i>Okres nowożytny XVI – XX w.</i>	19
2.5 KULTURA JAKO CZYNNIK WSPIERAJĄCY ROZWÓJ TURYSTYKI	25
2.6 CHARAKTERYSTYKA PRZYRODNICZA GMINY GRYFINO	27
2.6.1 <i>Gleby</i>	27
2.6.2 <i>Klimat</i>	28
2.6.3 <i>Lasy i tereny zieleni wysokiej</i>	28
2.6.4 <i>Ukształtowanie terenu</i>	29
2.6.5 <i>Wody</i>	30
2.7 INFRASTRUKTURA I INSTYTUCJE TURYSTYCZNE	34
2.7.1 <i>Wodny Park Rozrywki</i>	34
2.7.2 <i>Kąpieliska nad jeziorami Weltyń i Steklno</i>	34
2.7.3 <i>Nabrzeże Regalicy</i>	36
2.7.4 <i>Obszary zielone Miasta i Gminy Gryfino</i>	38
2.7.5 <i>Sport w Gminie jako czynnik wspierający turystykę</i>	41
2.7.6 <i>Trasy turystyczne</i>	43
2.7.7 <i>Informacja turystyczna</i>	44
2.7.8 <i>Wydarzenia o znaczeniu istotnym dla rozwoju turystyki</i>	45
2.7.9 <i>Baza noclegowa Miasta i Gminy Gryfino</i>	47
2.7.10 <i>Infrastruktura wędkarska</i>	48
ROZDZIAŁ 3. ANALIZA POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO GMINY GRYFINO	50
3.1 WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIE ROZWOJU TURYSTYKI	50
3.2 ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU TURYSTYKI	52
ROZDZIAŁ 4. WIZJA, MISJA, CELE STRATEGII ROZWOJU TURYSTYKI	55
4.1 CELE STRATEGICZNE ROZWOJU TURYSTYKI MIASTA I GMINY GRYFINO	55
4.2 BADANIE ZGODNOŚCI CELÓW STRATEGICZNYCH ROZWOJU TURYSTYKI GMINY Z: NARODOWĄ STRATEGIĄ ROZWOJU TURYSTYKI (NSRT) NA LATA 2006–2013, STRATEGIĄ ROZWOJU TURYSTYKI W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM DO 2015 (SRTWZ) ORAZ LOKALNYM REGIONALNYM PROGRAMEM OPERACYJNYM (RPO)	57
4.3 TURYSTYCZNA MISJA GMINY GRYFINO	62
ROZDZIAŁ 5. ZARZĄDZANIE STRATEGIĄ ROZWOJU TURYSTYKI (REALIZACJA, MONITORING, ANALIZA I AKTUALIZACJA)	63
5.1 PROPONOWANE DZIAŁANIA OPERACYJNE	64
5.2 ROZWINIĘCIE OPISOWE NIEKTÓRYCH DZIAŁAŃ	69
5.2.1 <i>Budowa ścieżki rowerowej Gryfino-Weltyń</i>	69
5.2.2 <i>Budowa ścieżki rowerowej w ciągu drogi nr 120 Gryfino-Weltyń-Gardno</i>	70
5.2.3 <i>Budowa ścieżki rowerowej w ciągu ulicy Łużyckiej</i>	70
5.2.4 <i>Połączenie istniejących i powstających szlaków rowerowych z trasami funkcjonującymi na obszarze Niemiec</i>	71
5.2.5 <i>Koncepcja zagospodarowania nabrzeża Odry Wschodniej</i>	71
5.2.6 <i>Nabrzeże Regalicy jako spoiwo głównych produktów turystycznych</i>	72
5.2.7 <i>Budowa ścieżek rowerowych w pasie nieczynnych linii kolejowych</i>	73
5.2.8 <i>Oferta turystyczna dla osób starszych</i>	74
5.2.9 <i>Budowa plaży nad jeziorem Weltyń, wraz z zapleczem rekreacyjno- sportowym</i>	75
5.2.10 <i>Gryfiński Dom Kultury</i>	75

ROZDZIAŁ 6. WYNIKI PRAC SEMINARIUM DIAGNOSTYCZNEGO	77
6.1 IDENTYFIKACJA POJĘCIA TURYSTYKA	77
6.2 OCENA POTENCJAŁU GMINY - SILNE I SŁABE STRONY	77
6.3 CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY	80

WSTĘP

Niniejsza Strategia powstała na podstawie analizy walorów Gminy Gryfino mających znaczenie dla turystyki oraz na podstawie wyników prac seminarium diagnostyczno-projektowego pn. „Strategia Rozwoju Turystyki Miasta i Gminy Gryfino” prowadzonego przez Fundację Promocji Gmin Polskich – Bałtycki Instytut Gmin (BIGmin) z Gdańska, które odbyło się w dniu 14 maja 2009 r. w Gryfinie. Uczestnikami seminarium byli przedstawiciele: Urzędu Miasta i Gminy w Gryfinie i Rady Miejskiej oraz osoby zaangażowane w działalność turystyczną, a także reprezentanci miejscowych środowisk gospodarczych, społecznych, kulturalnych i mediów.

W niniejszym opracowaniu uwzględniono również wszystkie opracowania: analityczne, programowe, planistyczne, projektowe, sprawozdawcze i promocyjne dotyczące Gminy Gryfino – udostępnione przez Gminę.

W opracowaniu korzystano z dokumentów zewnętrznych dotyczących Województwa Zachodniopomorskiego oraz całego kraju, w tym także związanych z członkostwem Polski w Unii Europejskiej.

Autorzy oraz osoby i instytucje współpracujące:

Autorzy: Michał Górski, Tomasz Duchnowski

Nadzór merytoryczny: Piotr Romanicz

Instytucje współpracujące:

Urząd Miasta i Gminy w Gryfinie,

Urząd Wojewódzki w Szczecinie.

Urząd Marszałkowski Województwa Zachodniopomorskiego,

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska – Wydział Spraw Terenowych II w Gryfinie,

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie,

Muzeum Narodowe w Szczecinie,

Gryfiński Dom Kultury,

Centrum Informacji Turystycznej przy GDK w Gryfinie,

Rozdział 1. CELE I ZAŁOŻENIA

1.1 CEL OPRACOWANIA

Strategia rozwoju gminy to koncepcja systemowego działania, polegająca na: formułowaniu długookresowych celów rozwoju i ich modyfikacji w zależności od zmian zachodzących w otoczeniu, określaniu zasobów i środków niezbędnych do realizacji tych celów oraz sposobów postępowania zapewniających optymalne ich rozmieszczenie i wykorzystanie w celu elastycznego reagowania na wyzwania otoczenia i zapewnienia gminie korzystnych warunków egzystencji i rozwoju.

Gryfino jest dzisiaj jedną z gmin, które w sposób widoczny wyróżniają się inicjatywą i osiągnięciami w obszarze Województwie Zachodniopomorskim. W celu systematycznej poprawy warunków życia mieszkańców niezbędne staje się zdynamizowanie rozwoju Gminy. Dla sprostania tym wymogom i oczekiwaniom społeczności lokalnej niezbędne stało się opracowanie Strategii Rozwoju Turystyki.

Zapewnienie zrównoważonego rozwoju gminy wymaga planowania strategicznego, które łączy problematykę społeczną ekologiczną gospodarczą i przestrzenną. Strategia rozwoju turystyki powinna być jednym z podstawowych dokumentów decyzyjnych kierującym działalność organów samorządu terytorialnego.

„Strategia Rozwoju Turystyki Gminy Gryfino”¹ jest dokumentem otwartym, który powinien być systematycznie analizowany i uzupełniany o nowe treści, pomysły i sposoby rozwiązywania problemów. Przyjęcie SRT do realizacji nie jest zakończeniem koncepcyjnych działań w zakresie turystyki, lecz otwiera kolejny etap polegający na opracowaniu programów operacyjnych oraz systematycznej weryfikacji i aktualizacji celów i priorytetów rozwoju związanych z turystyką.

Interdyscyplinarność i wielopłaszczyznowość turystyki

Turystyka jest dziedziną interdyscyplinarną i wielopłaszczyznową co wynika także z definicji turystyki zaproponowanej na Międzynarodowej Konferencji Statystyki w Turystyce, zorganizowanej przez WTO w Ottawie w 1991 roku: „To ogół czynności osób, które podróżują i przebywają w celach wypoczynkowych, służbowych, lub innych, nie dłużej

---

¹ dalej jako SRT

niż przez rok bez przerwy, poza swoim codziennym otoczeniem, z wyłączeniem wyjazdów, w których głównym celem jest działalność zarobkowa wynagradzana w odwiedzanej miejscowości”. W jej skład wchodzi przeróżne dziedziny działalności gospodarczej i publicznej, jak: baza noclegowa, wyżywienie, transport, wynajem sprzętu, usługi przewodnictwa, rozrywka, dobra kultury, informacja i trasy turystyczne, infrastruktura sportowo-rekreacyjna, przyroda ożywiona i nieożywiona, walory geograficzne itp. Na turystykę mają także wpływ takie obszary działalności i aktywności, jak: bezpieczeństwo, transport i komunikacja, usługi kultury, religia, emocje, motywacje, ludzie i ich zwyczaje, ekologia, architektura itp.

Kompetencje samorządu gminnego w zakresie turystyki

Do zadań własnych gminy (rozumianej jako wspólnota samorządowa i odpowiednie terytorium) należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty (patrz: ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym – Dz.U. Nr 16, poz. 95 z późniejszymi zmianami). W zakresie związanym z szeroko rozumianym rozwojem turystyki zadania te obejmują następujące sprawy:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej,
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz,
- lokalnego transportu zbiorowego,
- kultury,
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
- zieleni gminnej i zadrzewień,
- porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej,
- promocji gminy,
- współpracy z organizacjami pozarządowymi, współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Do zadań burmistrzów, wójtów i prezydentów należy również zaszeregowanie i prowadzenie ewidencji pól biwakowych oraz innych obiektów, w których świadczone są

usługi hotelowe. W celu wspólnego wykonywania zadań publicznych gminy mogą tworzyć związki i zawierać porozumienia międzygminne. Gmina może być także członkiem i założycielem na swoim terenie szczególnego rodzaju stowarzyszenia jaki jest zarezerwowany dla działalności turystycznej. Takim podmiotem jest Lokalna Organizacja Turystyczna, która może stać się płaszczyzną do współpracy kilku okolicznych gmin, których łączyć będzie wspólne dążenie do rozwoju turystyki, która w swojej istocie nie jest skrepowana granicami administracyjnymi.

Gminy, które potencjalnie mogą współtworzyć Lokalną Organizację Turystyczną.

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Gryfinie

Niniejsze opracowanie w pełni odnosi się do zapisów „Strategii sukcesu Miasta i Gminy Gryfino”. Jest rozszerzeniem zapisów wszystkich trzech celów strategicznych:

1. Twórcze i innowacyjne wykorzystanie dla dobra człowieka i jakości jego życia istniejących na terytorium gminy i otaczających ją zasobów wodnych pod hasłem Gryfino – przystanek wodny.
2. Jednoczesne osiągnięcie najwyższych standardów w zakresie czystych przemysłów a zarazem atrakcyjności turystycznej Gryfina.
3. Uczynienie z energii wszystkich źródeł znaku firmowego Gryfina i rozwijanie dziedzin z nią związanych – od nauki i innowacyjności po czystą produkcję i rozwijanie odnawialnych źródeł energii.

Z obszaru pierwszego celu strategicznego wszystkie cztery cele operacyjne znajdują swoje odzwierciedlenie w SRT.

Z obszaru drugiego celu strategicznego trzy spośród pięciu celów operacyjnych pojawiają się także w niniejszej SRT.

Z obszaru trzeciego celu strategicznego dwa z pięciu celów operacyjnych znajdują swoje odzwierciedlenie w niniejszym dokumencie.

Strategia Rozwoju Turystyki wpisuje się także w wizję Gminy Gryfino, która jest zawarta w „Strategii sukcesu Miasta i Gminy Gryfino”. Drugi akapit wizji odnosi się wprost do działań związanych z turystyką: „...Nasza Gmina Gryfino słynie z pięknych krajobrazów i czystych wód. Zagospodarowane nabrzeża, mariny, szlaki wodne urzekną Cię. Jeśli jesteś wielbicielem aktywnego wypoczynku ruszaj na piesze i rowerowe wędrówki zadbanymi szlakami – Gryfińskich tajemnic historycznych, zabytkowych kościołów w okolicy”.

1.2 PRZEDMIOT OPRACOWANIA

Przedmiotem opracowania jest:

- ogólna charakterystyka gminy,
- diagnoza istniejącego potencjału turystycznego gminy,
- wizja rozwoju turystyki gminy,
- określenie celów strategicznych dla rozwoju turystyki gminy,
- badanie zgodności celów strategicznych rozwoju turystyki gminy ze Strategią Rozwoju Turystyki w Polsce, Strategią Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego oraz lokalnym Regionalnym Programem Operacyjnym i gminną strategią rozwoju,
- karta zadań dla poszczególnych działań i programów operacyjnych,
- organizacja realizacji SRT i monitoring działań.

1.3 ZAKRES OPRACOWANIA I METODOLOGIA WYKONANIA

Niniejszą strategię opracowano na podstawie informacji zawartych w analitycznym zestawieniu charakterystyki gminy (podstawowe informacje o gminie) oraz wyników prac zespołów roboczych na seminarium diagnostyczno-projektowym.

W ramach seminarium zrealizowano pełną technologię planowania strategicznego z wykorzystaniem analizy SWOT, wg ustaleń metodycznych określonych przez specjalistów z Bałtyckiego Instytutu Gmin. Rozpoczęto od przeprowadzenia analizy SWOT i na bazie

wyników tej analizy sformułowano cele strategiczne i cele średniookresowe oraz programy operacyjne dla poszczególnych celów.

Strategię sformułowano przy zastosowaniu podejścia ekspercko-partycypacyjnego zalecanego przez środowiska naukowe. Projekt dokumentu końcowego opracowany przez Bałtycki Instytut Gmin poddany został szczegółowej weryfikacji przez odpowiedzialny merytorycznie za turystykę w Urzędzie Miasta i Gminy Wydział Edukacji, Kultury, Sportu i Turystyki), a następnie przedstawiony przez Burmistrza Miasta i Gminy Radzie Miejskiej do zatwierdzenia.

Budowanie strategii to proces, w którym uczestniczą zarówno przedstawiciele samorządu jak i mieszkańcy, zainteresowani rozwojem swojej gminy. Strategia jest wspólnie budowana począwszy od nakreślenia wizji rozwoju, poprzez ocenę stanu wyjściowego, wybór celów i sposobów ich realizacji, aż po wdrażanie przyjętych koncepcji. Zapisanie tego procesu w postaci dokumentu umożliwia stałą ocenę postępów i korygowanie błędów przez wszystkich jego uczestników. Proces budowania i wdrażania strategii nie ma charakteru liniowego. Jest to cykl zamknięty, w którym nakreślone cele realizują się poprzez działania i po upływie lat dojście do stanu docelowego umożliwia rozpoczęcie kolejnego cyklu planowania.

Jako cezurę czasową przyjęto rok 2020 – jest to okres wykraczający dalece poza planowanie kadencyjne.

ROZDZIAŁ 2.

CHARAKTERYSTYKA I DIAGNOZA WALORÓW GMINY GRYFINO

2.1 PODSTAWOWE DANE O GMINIE

Gmina Gryfino – gmina miejsko-wiejska z funkcjami podmiejskimi, położona w województwie zachodniopomorskim, w północnej części powiatu gryfińskiego nad rzeką Regalicą (Odrą Wschodnią). Siedzibą gminy jest miasto Gryfino, które otrzymało prawa miejskie 1 marca 1254 r.

Sąsiednie gminy to:

- Szczecin (powiat grodzki)
- Banie, Stare Czarnowo i Widuchowa (powiat gryfiński)
- Kołbaskowo (powiat policki)
- Bielice (powiat pyrzycki)

Gmina Gryfino graniczy także z Republiką Federalną Niemiec:

- powiat: Uckermark (land Brandenburgia)

Powierzchnia - 253,62 km²

Ludność: - 31 989 mieszkańców

Gęstość zaludnienia - 123,2 osób/km²

Urbanizacja - 69,1 %

Liczba miejscowości - 42

Liczba sołectw - 28

Sołectwa gminy Gryfino: - Bartkowo, Borzym, Chlebowo, Chwarstnica, Czepino, Daleszewo, Dołgie, Drzenin, Gardno, Krajnik, Krzypnica, Mielenko Gryfińskie, Nowe Czarnowo, Parsówek, Pniewo, Radziszewo, Sobiemyśl, Sobieradz, Stare Brynki, Steklno, Steklino, Weltyń, Wirów, Włodkowiec, Wysoka Gryfińska, Żabnica, Żórawie i Żórawki.

Miejscowości bez statusu sołectwa: - Ciosna, Dębce, Gajki, Łubnica, Nowe Brynki, Osuch, Pastuszka, Raczki, Szczawno, Śremko, Wirówek, Zaborze.

2.2. UKŁAD KOMUNIKACYJNY

Połączenia drogowe

Przez gminę prowadzi droga krajowa nr 31 łącząca Gryfino z autostradą A-6 i ze Szczecinem. Dogodny dojazd do Szczecina prowadzi także przez obszar Niemiec oraz przez Weltyń, Gardno i drogę ekspresową S-3.

Gmina posiada także dogodne połączenie przez Widuchowę z Chojną i poprzez drogę wojewódzką nr 120 przez Gardno do Starego Czarnowa (skrzyżowanie z drogą krajową nr 3), nr 121 do Bań, a także drogą nr 119 z Radziszewa do Gardna.

Niezwykle ważnym elementem połączeń komunikacyjnych w obrębie gminy Gryfino jest droga ekspresowa S-3, która docelowo przebiegać będzie w układzie geograficznym północ – południe, przez województwa: zachodniopomorskie oraz lubuskie i przechodzi w obrębie następujących gmin i powiatów: powiat grodzki Szczecin, powiat gryfiński (gmina Gryfino, Banie, Bielice), powiat pyrzycki (gmina Kozielice i Pyrzyce), powiat myśliborski (gmina Myślibórz i Nowogródek Pom.), powiat gorzowski (gmina Lubiszyn i Kłodawa) oraz powiat grodzki gorzowski. W obrębie gminy już funkcjonuje tzw. węzeł „Gryfino” – na skrzyżowaniu z drogą wojewódzką nr 120 Stare Czarnowo – Granica Państwa, która przebiega nad drogą ekspresową. Węzeł zaprojektowano o geometrii typowej „trąbki”. Węzeł zapewnia wymianę relacji we wszystkich kierunkach a połączenie z drogą wojewódzką będzie realizowane poprzez jednopoziomowe skrzyżowanie skanalizowane.

Znacznym atutem komunikacyjnym gminy jest położenie przygraniczne: powiat Uckermark (land Brandenburgia). Poruszając się autostradą A-6 (w Niemczech A-10) w ciągu dwóch godzin można dojechać do Berlina.

Połączenia kolejowe.

Gryfino uzyskało połączenie kolejowe w 1877 r., po wybudowaniu ostatniego odcinka Nadodrzańskiej Magistrali Kolejowej Wrocław-Szczecin. W latach 1979-1985 przeprowadzono elektryfikację tej linii (odcinek przez Gryfino w 1983 r.). W 1895 r. wybudowano odcinek kolei z Gryfina przez Chwarstnicę do Swobnicy. Następnie w 3 lata później wybudowano linię z Chwarstnicy przez Sobieradz do Pyrzyc.

W latach osiemdziesiątych XX wieku rozpoczął się proces zamykania i likwidacji niektórych lokalnych i regionalnych linii kolejowych. W 1986 r. zamknięto linię kolejową z Chwarstnicy do Bań. Rok później odcinek Banie-Swobnica został rozebrany, a w 2006 r. odcinek Chwarstnica-Banie. W 1992 r. podobny los spotkał większą część linii Gryfino-

Chwarstnica. Linia do Pyrzyc została zamknięta w 1996 r. Wcześniej zlikwidowano także linię kolejową na odcinku Sobieradz-Stare Czarnowo. Gmina Gryfino w latach 2009-2010 przejęła nieczynne linie kolejowe z przeznaczeniem na szlaki rowerowe. W interesie Gminy Gryfino jest wielka koncepcja modernizacji linii kolejowej Szczecin-Wrocław, która zakłada wyeliminowanie poziomych skrzyżowań torowiska z drogami publicznymi. Dla miasta Gryfina byłoby to przełomowe rozwiązanie, gdyż wyeliminowałoby problemy związane z podziałem miasta linią kolejową: np. wyeliminowanie przejazdu kolejowego w ciągu ulicy Armii Krajowej, możliwość poszerzenia zieleni parkowej w kierunku wschodnim, a także uzyskanie drożności ulicy Słonecznej, która połączyłaby rozwijającą się południowo-wschodnią dzielnicę miasta z centrum.

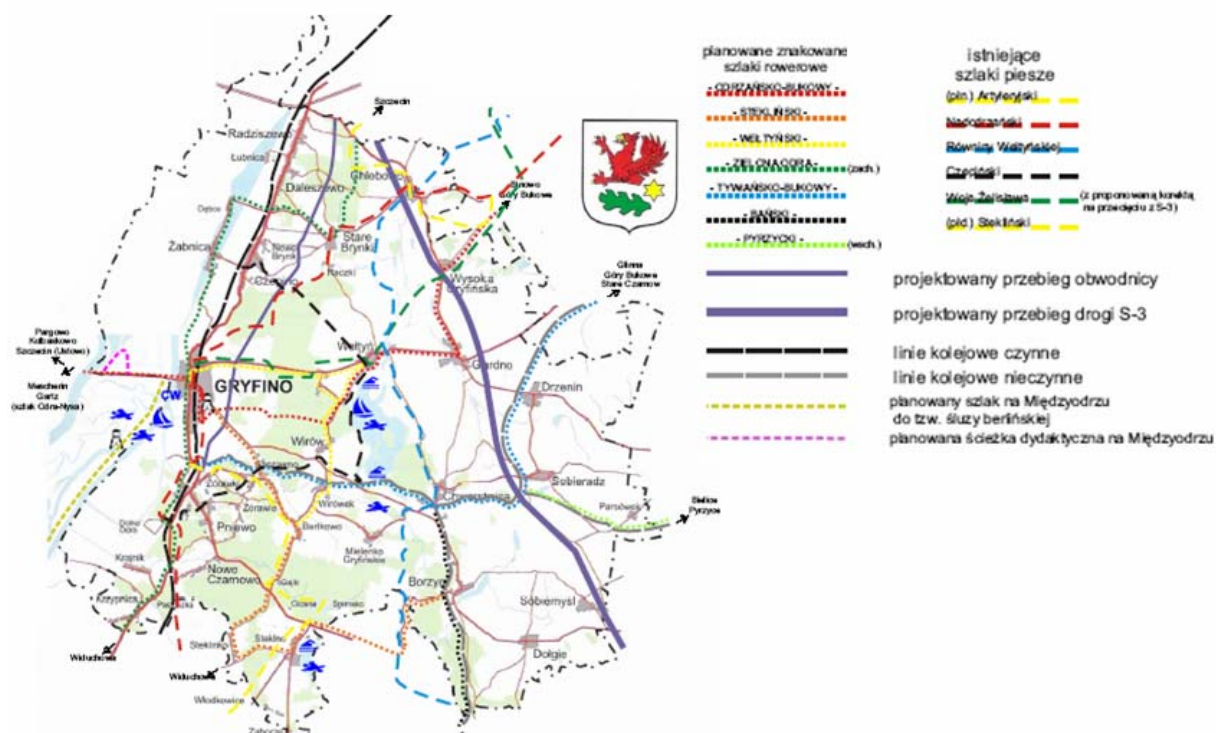
Połączenia wodne

Gmina Gryfino posiada doskonale połączenia komunikacji wodnej w związku z położeniem nad rzeką Odrą, która tworzy Międzynarodową Drogę Wodną E-30. Jest to także odcinek Międzynarodowej Drogi Wodnej E-70 (Antwerpia – Królewiec przez Berlin oraz wzdłuż odcinka Odry).

Środkowoeuropejski Korytarz Transportowy

Sieć powiązań komunikacyjnych północ-południe pozwoliło na powstanie koncepcji Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego CETC-ROUTE65, w skład którego wchodzi m.in. powstająca droga ekspresowa S-3, linie kolejowe E-59 i CE-59, zespół portów Szczecin-Świnoujście oraz rzeka Odra, jako droga wodna E-30. Korytarz ma biec ze Szwecji przez zachodnią Polskę na południe Europy – do miejscowości Rijeka w Chorwacji. W grę wchodzi modernizacja dróg, kolei i udrożnienie szlaków wodnych. Do utworzenia Środkowoeuropejskiego Korytarza Transportowego, łączącego północ z południem Europy, zobowiązały się trzy polskie województwa i trzy regiony państw członkowskich UE. Porozumienie jeszcze w 2004 r. podpisali w Szczecinie marszałek zachodniopomorski, wicemarszałkowie województw lubuskiego i dolnośląskiego, prezydent słowackiego regionu Bratislava, prezydent czeskiego regionu Hradec Kralove oraz przewodniczący zarządu szwedzkiego regionu Skania.

Strategia sukcesu Miasta i Gminy Gryfino za najbardziej obiecujący motyw rozwojowy wymienia wykorzystanie zasobu wód na terytorium gminy i w jej otoczeniu pod hasłem: „Gryfino – przystanek wodny”. Jest to więc potencjał powstały z doskonałego położenia komunikacyjnego oraz zasobu wód i wspaniałego krajobrazu wypełnionego bogatą florą i fauną.

Gmina Gryfino

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Gryfinie

2.3 GOSPODARKA GMINY GRYFINO

Największym zakładem przemysłowym Gryfina jest węglowa elektrownia „Dolna Odra”, największy pracodawca w gminie. Tereny wokół elektrowni stanowią strefę działalności przemysłowej. Korzystają na tym nie tylko polskie firmy, ale również przemysłowcy zagraniczni. Obok energetycznego potentata wybudowano tu nowoczesną pralnię, uruchomiono zakład produkcji naturalnych osłonek do wędlin a przy współudziale kapitału szwedzkiego produkuje się węgiel drzewny i parkiet. Największą inwestycją komunalną ostatnich lat była budowa miejskiej oczyszczalni ścieków, która powstała w oparciu o technologię duńską - jest ona jedną z najnowocześniejszych oczyszczalni na Pomorzu Zachodnim. Pod nowe tereny przemysłowe wyznaczono rejon wzdłuż drogi do Elektrowni „Dolna Odra” i na jej zapleczu ze względu na możliwość wykorzystania istniejącej infrastruktury transportowej, oraz tereny przy ulicy Fabrycznej w Gryfinie.

Nadzieją Gminy Gryfino jest projektowany Park Przemysłowy w Gardnie przy zjeździe z drogi ekspresowej S-3, który będzie źródłem ożywienia gospodarczego oraz będzie równoważył dominację gospodarczą elektrowni Dolna Odra.

Oferta inwestycyjna Gminy Gryfino:

- 1) Oferta Regionalnego Parku Przemysłowego - atrakcyjna lokalizacja w sąsiedztwie zjazdu z drogi szybkiego ruchu S-3,
- 2) tereny przemysłowe – ul. Fabryczna w Gryfinie,
- 3) tereny przemysłowe w Pniewie,
- 4) zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna, wielorodzinna z usługami, usługi - Stare Miasto w Gryfinie – kwartały wraz z nabrzeżem.

Strategia sukcesu Miasta i Gminy Gryfino w swoim drugim motywie rozwojowym zakłada stworzenie warunków dla współistnienia sektora przemysłowego i usług turystycznych. W związku z takim założeniem stawiać będzie na wysokie standardy przemysłowe oraz połączenie walorów środowiska z nowoczesną technologią.

W bezpośrednim sąsiedztwie węzła drogowego Gardno na drodze ekspresowej S-3 wskazano lokalizację dla Parku Przemysłowego. Łączna powierzchnia tego obszaru wynosi ok. 300 ha. Przyjęto lokalizację zakładów przemysłowych w trzech grupach:

- zakłady o większym zapotrzebowaniu na media,
- zakłady o technologiach wyższych,
- centra logistyczne i magazyny.

2.4 DZIEDZICTWO HISTORYCZNE I KULTUROWE

2.4.1 Prehistoryczne ślady człowieka w krajobrazie turystycznym gminy

Najdawniejsze ślady pobytu człowieka w pobliżu obecnego Gryfina pochodzą z epoki kamienia. Neolityczne osady odkryto w trakcie wykopalisk archeologicznych w środkowej części gminy w pasie jezior, w północnej części odkryto ślady osiedli w okolicach Chlebowa i Wysokiej Gryfińskiej, w południowo-wschodniej natrafiono na pozostałości cmentarzysk. Do czasów kultury ceramiki wstęgowej rytej (5250-4750 p.n.e.) odnieść należy znaleziska zlokalizowane na obszarze Równiny Wełtyńskiej, a także ślady osad zlokalizowane w pobliżu Chlebowa i Wysokiej Gryfińskiej².

Z dotychczasowych ustaleń wynika, że w okolicach Gryfina, osadnictwo kultury ceramiki sznurowej (3000-2100 p.n.e.), zajmowało obszar w pasie między jeziorami,

---

² *Dzieje Gryfina i okolic*, pod red. P. Kołosowskiego, Gryfino 2005, s. 33-36.

w trójkącie ograniczonym obecnymi miejscowościami: Żórawie, Wirów i Mielenko Gryfińskie. W pobliżu tych miejscowości poza znaleziskami luźnymi, zinwentaryzowano trzy stanowiska określone jako osady, także grób kurhanowy³.

Na obszarze nadodrzańskim, osadnictwo kultury łużyckiej (1400 – 500 p.n.e.), miało charakter intensywny i rozwijało się zarówno w epoce brązu jak i na początku epoki żelaza. Ślady tej kultury rozpoznano na całym obszarze gminy Gryfino. Największa ich koncentracja w pasie między jeziorami Wełtyńskim a Zgniły Grzyb, gdzie zlokalizowano aż 7 osad. Kolejnym obszarem jest pas ziemi między jeziorami Wełtyńskim a Borzym i Steklno. Na tym terenie odkryto ślady kilku osad⁴.

Z okresu wpływów rzymskich (I w. p.n.e. – IV w. n.e.) na terenie gminy pochodzą znaleziska, które mogą świadczyć o istnieniu lądowego i wodnego szlaku handlowego⁵.

W okresie wczesnego średniowiecza na terenach Pomorza pojawili się Słowianie. W datowanym na IX w. dziele Geografa Bawarskiego znajdujemy informację, że słowiańskie plemię Pырzyczan zamieszkiwało obszar dorzecza dolnej Odry. Na podstawie obecnych danych archeologicznych przypuszcza się, iż tereny w pobliżu Gryfina przynależały do terytorium wymienionego plemienia, tworząc jego graniczną zachodnią strefę. Inną koncepcję wysunął prof. Władysław Filipowiak, według którego ziemie te należały do nie odnotowanego przez kronikarza plemienia „Szczecinian”. Osadnictwo z okresu wczesnego średniowiecza na terenie obecnej gminy Gryfino koncentrowało się w jej północno-wschodniej części, w pasie pomiędzy jeziorem Zgniły Grzyb, a jeziorami powyżej Wełtynia. Do najstarszych należy osada znad jeziora Krzywienko i grodzisko nad jeziorem Zgniły Grzyb. Obiekty te datowane są na VIII – IX w. Na IX – XI w. datowane są osiedla, których pozostałości odkryto nad jeziorem Krzywienko i Zamkowe. Z pobliza Wysokiej Gryfińskiej znane są pozostałości osady funkcjonującej do XIII w⁶.

Prehistoryczne ślady działalności człowieka rozsiane są po całej gminie Gryfino. Do najciekawszych z punktu widzenia turystyki należą pozostałości po osadach zamkniętych tzw. grodziska oraz nasypy grobowe w postaci kurhanów. Oznakowane i zabezpieczone, położone na szlakach turystycznych mogą zostać wpisane w krajobraz turystyczny gminy.

---

³ Ibidem, s. 39.

⁴ Ibidem, s. 41-42.

⁵ Ibidem, s. 44-45.

⁶ Ibidem, s. 45-49.

2.4.2 Epoka Średniowiecza

Pod datą 1 marca 1254 r. książę Barnim I wystawił przywilej lokacyjny dla Gryfina. Data ta dała początek miastu, którego nazwa pochodzi od dwóch słów: *Greifen* – od rodu Gryfitów władających Pomorzem Zachodnim i *Hagen*, które w języku niemieckim oznacza niezagospodarowany, najczęściej leśny obszar⁷. Nazwa nawiązuje zapewne do wielkich połąci leśnych, które dla potrzeb miasta zostały w tym miejscu wykarczowane. Na najstarszej zachowanej pieczęci miasta z 1327 r. przedstawiającej jego herb widnieje wizerunek fragmentu postaci Gryfa i pień ściętego drzewa, pomiędzy nimi natomiast gwiazda⁸. Najbardziej osobliwy jest tu zapewne pień ściętego drzewa, którym zapewne nawiązano do pracy, jaką wykonano w celu wydarcia przyrodzie terenów pod osadnictwo. Nawiązując do tych wydarzeń wyobrazić możemy sobie drwali, rywalizujących ze sobą przy przepoławianiu grubego konaru drzewa. Wizerunek Gryfa i gwiazdy były dość rozpowszechnione w heraldyce pomorskiej. Spotykamy je na monetach wybijanych przez wiele miejscowości np. Dymin, Gartz nad Odrą, Goleniów, Koszalin, Gryfia, Stargard⁹. Monety z mennicy gryfińskiej nie zostały dotychczas rozpoznane, niektórzy historycy uważają, iż gwiazda w herbie świadczy o posiadanych przez miasto uprawnieniach w tej kwestii.

Z epoki średniowiecza pochodzi kościół pw. Narodzenia NMP, który wcześniej, od samego początku istnienia nosił wezwanie św. Mikołaja. Postać świętego była niezwykle rozpowszechniona w epoce średniowiecza. Do dzisiaj wiele kościołów nosi to wezwanie. Święty ten patronował m. in. przedstawicielom zawodów związanych z wodą: żeglarzom, flisakom, rybakom a także pielgrzymom i kupcom. Zapewne z powodu silnych związków dawnych Gryfinian z rzeką Odrą, św. Mikołaj stał się patronem ich grodu. Nie można wykluczyć również opieki św. Mikołaja nad pielgrzymami, którzy podążali do ośrodków pielgrzymkowych, co w obecnych czasach np. reaktywacji szlaków do Santiago de Compostela, nie może pozostać bez znaczenia.

W Gryfinie w czasach średniowiecza istniał także dwór cystersów z Kołbacza. Cystersi z Kołbacza utrzymywali z miastem ożywione kontakty o charakterze ekonomicznym¹⁰. Droga zakupów i nadań zakon ten wszedł w posiadanie wielu miejscowości znajdujących się w obecnej gminie Gryfino. W ten sposób miasto i okolica od początków

⁷ Ibidem, s. 51.

⁸ Ibidem s. 54-55.

⁹ Zob. J. Piniński, *Dzieje pieniądza zachodnio-pomorskiego*, Szczecin 1976, s. 12-20.

¹⁰ Za: F. Hayn, *Das Stadtbild von Greifenhagen in seiner historischen Entwicklung. Ein Beitrag zur Stadtgeschichte*, Greifenhagen 1930, s. 45.

XIII w., na kilkaset lat na trwałe związało się z opactwem cystersów kołbackich¹¹. W związku z działalnością cystersów na terenach obecnej północnej Polski, opracowywany jest tzw. szlak cysterski.

W religijności cysterskiej wielką rolę odgrywał kult maryjny. Z kościołem w Gardnie związane są jedne z najstarszych zachodniopomorskich rzeźb typu „Madonna tronująca z Dzieciątkiem”, przechowywane obecnie w zbiorach Muzeum Narodowego w Szczecinie. Być może jeden z obiektów jest repliką cudownego wizerunku Marii z Dzieciątkiem z położonego w pobliżu granic gminy Binowa, która to miejscowość już w średniowieczu była miejscem kultu religijnego. Pielgrzymowano tu do uzdrawiającego źródelka. W pobliżu miejsca powstała kaplica. Miejsce było odwiedzane przez pielgrzymów aż do końca XVIII wieku. Dzięki działalności zakonu cystersów, wizerunkom maryjnym, kościołom pod wezwaniem NMP, a także dzięki położeniu na szlaku pielgrzymkowym gmina wpisuje się w obręb miejsc związanych z kultem maryjnym. Stworzenie szlaku pieszo – rowerowego po ośrodkach związanych z kultem maryjnym niewątpliwie podniosłoby walory turystyczne gminy.

W średniowieczu miasto zostało otoczone murami miejskimi, dodatkowo wzmocnionymi basztami i bramami. Spośród bram wymienić należy: Mostową, Słowiańską i Bańską¹². Z pośród nich tylko brama Bańska zachowała się do dnia dzisiejszego i jako obiekt charakterystyczny stanowi swoistą wizytówkę miasta. Elementem, który nawiązuje do opisywanej epoki są również pozostałe fragmenty murów miejskich, które rewitalizowane i odpowiednio wyeksponowane mogą służyć za otoczenie wielu imprezom o charakterze „podróży w czasie” takim jak: turnieje rycerskie, zdobywanie miasta przez bractwa rycerskie itp. Odpowiednio zaadaptowana Brama Bańska mogłaby stać się nie lada atrakcją turystyczną i stanowić oprawę wymienionych imprez.

W średniowieczu mieszczanom Gryfina nieobce były wartości reprezentowane przez stan rycerski, w efekcie czego szpital i kaplicę położoną za południowym odcinkiem murów miejskich oddali pod patronat św. Jerzego - opiekuna rycerzy. Miasto było również kilkakrotnie oblegane. W sierpniu 1468 r. w czasie wojny o sukcesję szczecińską pod murami Gryfina znalazł się elektor brandenburski. Według anegdoty przekazanej przez Piotra Chelopeusa, pyrzyckiego kronikarza z XVI w., w czasie oblężenia, gdy miejski pastuch zadał na rogu, elektor miał spytać swoje otoczenie co oznacza ten sygnał. Gdy usłyszał odpowiedź, iż to pastuch daje znać by było ze stajni wypuszczono, by jak co dzień mogło się paść na

---

¹¹ *Dzieje Gryfina i okolic...*, s. 59.

¹² *Ibidem*, s. 57-58.

łąkach podmiejskich - miał odstąpić od oblężenia po słowach: *Po cóż dalej oblegać jeszcze to miasto, skoro nie jesteśmy w stanie pozbawić go nawet możliwości wypędzania bydła na pastwisko*¹³.

Gryfino już w II połowie XIII w. otrzymało prawo targowe, które dało mu przewagę nad pobliskimi ośrodkami. W 1283 r. roku książę Bogusław IV zniósł uprawnienia targowe: Wełtynia, Starego Czarnowa oraz Widuchowej stwarzając centrum handlowe w Gryfinie. Te korzystne warunki ekonomiczne pozwoliły miastu na wybudowanie w 1306 r. mostów na Odrze i Regalicy, a także umocnienie nabrzeża i stworzenie przystani. To dodatkowo wpłynęło na rozszerzenie kontaktów handlowych. Znane były targi w Gryfinie, które odbywały się dwa razy w tygodniu. Najważniejszą jednak rolę w obrocie handlowym spełniały jarmarki. W początkach XVII stulecia w mieście odbywały się trzy jarmarki. Odbywały się one w okresie jesienno – zimowym¹⁴. Do tej tradycji niestety nie powrócono w okresie powojennym. Współcześnie jarmark w Gryfinie np. św. Mikołaja – patrona kupców udających się w podróż, mógłby mieć charakter transgraniczny, towarzyszyć by mu mogły imprezy kulturalno-rozrywkowe angażujące również twórców zza granicy.

Oprócz Gryfina obiekty o średniowiecznej metryce znajdujemy w wielu miejscowościach rozsianych po całej gminie. Wymienić tu można kościoły granitowe w: Bartkowie, Borzymiu, Chlebowie, Gardnie, Sobieradzu i in. Ponadto w miejscowościach Sobieradz i Borzym zachowały się bramki cmentarne z XIV/XV w. Stworzenie szlaku gotyckiego niewątpliwie uwypukliłoby wartość historyczną gminy.

W 1394 roku Gryfino wymienione zostało w dokumencie jako członek wspomagający Hanzy. To otwiera miastu możliwość uczestniczenia w projektach realizowanych przez inne ośrodki, które w przeszłości należały do wymienionego związku miast.

W omawianej epoce Gryfino uzyskało określony układ przestrzenny, który z pewnymi niewielkimi korektami przetrwał do końca II wojny światowej. Po wojnie niestety dość luźno potraktowano dawne wytyczne i wybudowano wiele obiektów, których podstawowym celem było sprostanie wyzwaniom mieszkaniowym rozwijającego się miasta. Obecnie miasto, odsunięte od rzeki prezentuje się jako kompleks budynków o dość niespójnej architekturze. Na niekorzystny wygląd centrum Gryfina wpływa zabudowa w postaci bloków mieszkalnych umiejscowionych w okolicach kościoła gotyckiego i placu Barnima. Właściwa wydaje się rewitalizacja tych obiektów, które poprzez odpowiednią aranżację malarsko-przestrzenną by zostać lepiej skomponowane z otoczeniem. Warto przy tego typu działaniach skorzystać

¹³ *Gryfino i okolice na przestrzeni wieków*, praca zbiorowa, Szczecin 2009, s. 26.

¹⁴ *Dzieje Gryfina i okolic...*, s. 84 i n.

z doświadczeń miast niemieckich. Należy także zadbać o to, by w planach rozwoju przestrzennego nowo budowane obiekty w centrum miasta, łączyły nowoczesną funkcjonalność z tradycyjnym stylem, który wytworzył się w Gryfinie na przestrzeni wieków. Szczególnie ustalenia te należy odnieść do terenów nadodrzańskich, tzw. kwartałów nadodrzańskich, które staną się w przyszłości swoistą wizytówką miasta dla podążających rzeką osób. W nowo budowanych obiektach na tym obszarze można wyeksponować pod szybą efekty prac archeologicznych, jakie będą prowadzone pod zabudowę w tej części miasta. Tego typu aranżacje szczególnie korzystnie prezentują się w centrach handlowych, rekreacyjnych i noclegowych.

2.4.3 Okres nowożytny XVI – XX w.

W XVI stuleciu do Gryfina dotarła reformacja. Oficjalne wprowadzenie reformacji na Pomorzu zachodnim dokonano na sejmie w Trzebiatowie w 1534 r. Do czasów reformacji przetrwał kościół św. Mikołaja, który dostosowano do nowych potrzeb. W tym okresie dobudowano chór i założono organy, ustawiono także pięknie rzeźbione stalle. W nowo wzniesionym ołtarzu umieszczono obraz pędzla Dawida Redtela. W 1605 r. wybudowano kazalnicę¹⁵. Obecnie gryfiński kościół posiada niejednolite stylowo wyposażenie wnętrza uzupełnione po II wojnie światowej elementami z kościoła w Kałuszu. Część dawnego oryginalnego wyposażenia nie jest obecnie eksponowana w świątyni, a niektóre z nich jak np. fragmenty ołtarza autorstwa Davida Redtela znajdują się w zbiorach Muzeum Narodowego w Szczecinie. Właściwym wydaje się by obiekty zdeponowane w muzeum uzyskały wyczerpujący opis, jasno wskazujący miejsce ich pochodzenia. Ważne by weszły w skład ekspozycji stałej, stając się w ten sposób swoistą wizytówką dorobku kulturalnego dawnych Gryfinian. Miasto poprzez działania mające na celu pozyskanie mecenasów kultury i sztuki, zdolnych do pokrycia kosztów konserwacji obiektów zabytkowych (także tych przechowywanych w muzeach), podkreślałoby swoją dbałość o spuściznę kulturalną.

W XVI stuleciu, z gryfińskiej świątyni zrabowano wiele cennych dzieł sztuki. Należały do nich min.: srebrny obraz Najświętszej Marii Panny czy trzy srebrne monstrancje, które sprzedane arendarzowi zostały następnie przez niego spieniężone w Hamburgu¹⁶. Również w późniejszych czasach a szczególnie podczas drugiej wojny światowej wiele

---

¹⁵ Ibidem, s. 87.

¹⁶ Ibidem.

cennych dzieł sztuki zostało wywiezione z Gryfina. Obiekty te znajdujące się niejednokrotnie w zbiorach muzealnych, odpowiednio wyeksponowane i ujęte w zbiorczym katalogu podkreślałyby wkład Gryfinian w rozwój kultury europejskiej.

**Wykaz ważniejszych zabytków z Gryfina i okolic znajdujących się
w Muzeum Narodowym w Szczecinie**

MNS/Szt/1169/1-3 Tryptyk ze sceną ukrzyżowania, David Redtel, Pomorze Zachodnie, 1580, olej/deska dębowa, wymiary: 219 x 221 x 10 – część środkowa, 222 x 112 x 8 – skrzydła boczne, z kościoła św. Mikołaja w Gryfinie (brak predelli).
MNS/Szt/180 Maria z Dzieciątkiem, z Gardna (pow. Gryfino) lub Sławna (pow. Nowogard) warsztat pomorski pod wpływem rzeźby gotlandzkiej, ok. 1300, drewno bukowe ze śladami polichromii, tło – drewno dębowe, wys. 39,5 cm (47 cm – całość)
MNS/Rz/179 Maria z Dzieciątkiem z Gardna?, Pomorze Zachodnie (?), Skania (?), ok. 1270, drewno olchowe, resztki polichromii, wys. 47,5 cm.
Dwa dawne widoki Gryfina
Przedwojenne zdjęcia ukazujące zabytki powiatu gryfińskiego (w Archiwum Fotograficznym MNS)

Źródło: Muzeum Narodowe w Szczecinie

W przytaczanej świątyni zainstalowany został prospekt organowy, który zbudowany został przez szczecińską firmę Barnima Grünenberga w roku 1861 r. i należy do cenniejszych na Pomorzu Zachodnim. Dyspozycja organów zawiera 30 głosów, dwa manualy oraz pedał. Pod koniec II wojny organy zostały uszkodzone. Renowację rozpoczęto w 2007 r., zakończono w 2009 r. Przywrócone do dawnej świetności, mogą służyć muzykom wykonującym utwory na koncertach muzyki organowej.

Do obiektów protestanckich należy zaliczyć także nagrobki i krzyże cmentarne, których wiele uległo zniszczeniu po II wojnie światowej. Obecnie na cmentarzu komunalnym w Gryfinie znajduje się lapidarium z nagrobkami niemieckimi sprzed II wojny światowej. Lapidarium byłych niemieckich mieszkańców Gryfina ostateczny kształt uzyskało w 2004 r. Zebrano w nim płyty nagrobne dawnych mieszkańców Gryfina i okolic z terenu obecnego cmentarza. Powstało ono we współpracy ze Stowarzyszeniem „Heimatkreis Greifenhagen” w Bersenbruck (Dolna Saksonia). Oprócz protestantów miasto i okolicę zamieszkiwały osoby wyznania mojżeszowego, a w 1723 r. dotarli tu francuscy hugenoci. Odpowiednie było by utworzenie „pomnika nieistniejących cmentarzy”, na którym znalazły by się ocalałe obiekty ze zniszczonych cmentarzy, prezentujące niejednokrotnie wysokie wartości artystyczne. Ocalałe dawne cmentarze znajdujące się poza miastem należałoby zlokalizować, uporządkować, oznakować i zamieścić przy opisach szlaków turystycznych przebiegających przez gminę.

**Wykaz dawnych i obecnych cmentarzy różnych wyznań
znajdujących się na terenie Gminy Gryfino**

Miejscowość	Obiekt	Obecna funkcja
Bartkowo	cmentarz przykościelny	nieczynny
Borzym	cmentarz przykościelny	czynny
Chlebowo	cmentarz	nieczynny
Chwarstnica	cmentarz	czynny
	cmentarz przykościelny	nieczynny
Czepino	cmentarz	nieczynny
Daleszewo	cmentarz	nieczynny
Dębce	cmentarz	nieczynny
Dołgie	cmentarz	nieczynny
Drzenin	cmentarz	nieczynny
Gardno	cmentarz	nieczynny
	cmentarz przykościelny	nieczynny
Gryfino	cmentarz	nieczynny
	cmentarz komunalny	czynny
	cmentarz przykościelny	nieczynny
	cmentarz wojenny	nieczynny
Krajnik	cmentarz przykościelny	nieczynny
Krzypnica	cmentarz komunalny	czynny
Mielenko	cmentarz przykościelny	nieczynny
	cmentarz przykościelny	nieczynny
Nowe Brynki	cmentarz	nieczynny
Nowe Czarnowo	cmentarz	nieczynny
Pniewo	cmentarz	nieczynny
Radziszewo	cmentarz przykościelny	nieczynny
	cmentarz	nieczynny
Sobieradz	cmentarz przykościelny	nieczynny
Stare Brynki	cmentarz	nieczynny
	cmentarz przykościelny	nieczynny
Steklinko	cmentarz	nieczynny
Steklno	cmentarz	nieczynny
	cmentarz przykościelny	nieczynny
Weltyń	cmentarz	nieczynny
	cmentarz przykościelny	czynny
Wirów	cmentarz	nieczynny
	cmentarz przykościelny	nieczynny
Wysoka Gryfińska	cmentarz	nieczynny
Zaborze	cmentarz	nieczynny
Żabnica	cmentarz	nieczynny
	cmentarz komunalny	czynny
	cmentarz przykościelny	nieczynny
Żórawie	cmentarz	nieczynny

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie

Dokładna lokalizacja wymienionych cmentarzy w wielu przypadkach wymaga weryfikacji w oparciu o orientacyjne mapy znajdujące się w archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Szczecinie.

Oprócz wymienionych miejsc pochówku na terenie miasta znajduje się cmentarz wojenny, na którym pochowanych zostało ok. 7000 żołnierzy radzieckich. Z kolei sąsiedniej gminie w miejscowości Glinna umiejscowiony został cmentarz żołnierzy niemieckich i zabitych cywilów w działaniach II wojny światowej.

W okolicach grodu gryfińskiego prowadzona była w XVIII stuleciu akcja kolonizacyjna. W trakcie tzw. fryderycjańskiej kolonizacji wewnętrznej sprowadzono w okolice Gryfina osadników z południa Rzeszy Niemieckiej i z Holandii. Dzięki pracowitości nowych mieszkańców wzrósł poziom rolnictwa i osuszono znaczną ilość łąk miejskich. Koloniści upowszechnili wiele nieznanych tu wcześniej upraw warzyw i owoców, w tym ziemniaków. Z nowych upraw należy także wymienić plantację tytoniu. Zapoczątkowano ją we wsi Krajnik wykorzystując tu sprzyjające roślinom warunki klimatyczne. W późniejszych czasach w uprawie tytoniu wyspecjalizowała się Widuchowa, która słynęła z tej uprawy do II wojny światowej¹⁷. Na potrzeby turystyki można nawiązać do tradycji i zaproponować miejscowy wyrób tytoniowy w formie tabaki.

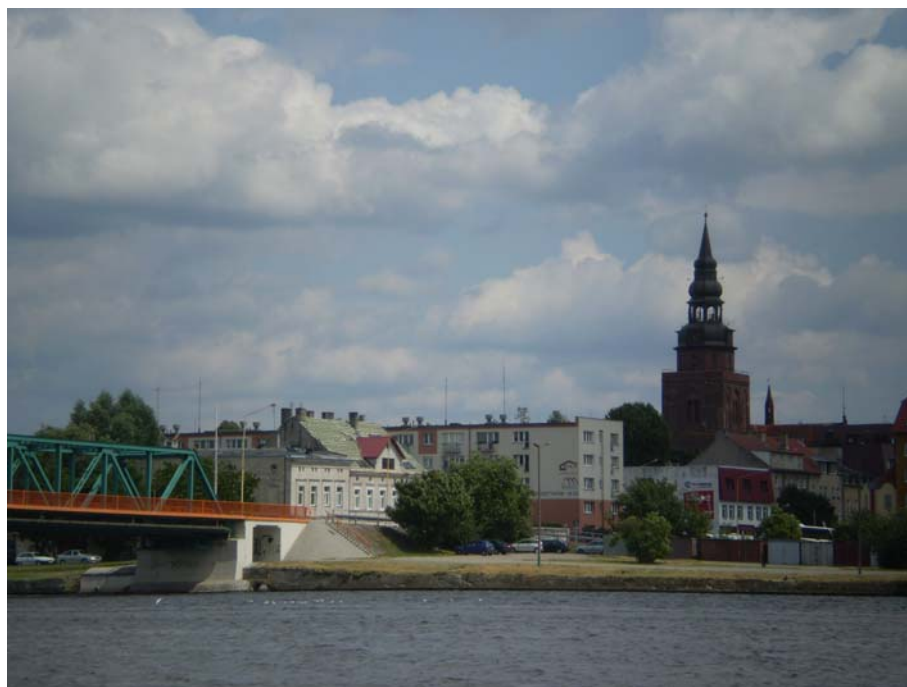
W XVII w. nastąpił upadek gospodarczy miasta. Podczas wojny 30-letniej (1618-1648) Gryfino zostało narażone na ciężary wojenne w związku z zakwaterowaniem wojsk cesarskich z armii Wallensteina pod dowództwem Ferdynanda z Capui. Strategiczne położenie sprawiało, że walczące strony starały się zająć miasto. Zimą 1630 r. gdy oddziały cesarskie udały się na odpoczynek, król szwedzki Gustaw Adolf postanowił wykorzystać sytuację i uderzyć na stacjonujące w mieście oddziały. Na wieść o zbliżającym się nieprzyjacielu, dowódca wojsk cesarskich rozpoczął pertraktacje, pragnąc uniknąć walk przed nadejściem wiosny. Wojska szwedzkie przystąpiły jednak do ataku, uderzając na przedmieścia. Oblegani wzmocnili obronę od strony rzeki i czekali na posiłki z Prus. W końcu dotarły oddziały piechoty i jazdy z Dąbia, nie wytrzymały jednak naporu Szwedów. Miasto zostało zdobyte, a pokonani pośpiesznie wycofali się do Gardźca. Przez dziesięć lat miastem władali Szwedzi. W 1636 r. Gryfino było znowu oblegane, tym razem przez wojska cesarskie. W kolejnych latach aż do 1640 r. miasto było jeszcze kilkakrotnie oblegane, aż w 1640 r. Szwedzi zostali zmuszeni do opuszczenia Gryfina. Chcąc opóźnić pościg wojsk cesarskich Szwedzi dokonali licznych dewastacji. Zniszczyli mur miejski od strony rzeki,

---

¹⁷ Ibidem, s. 108.

chcąc uzyskać swobodny dostęp do łodzi. Zburzyli także średniowieczny most łączący oba brzegi rzeki, a także drugi most na Regalicy oraz bród, który zamienił się w grzęzawisko¹⁸.

Ostatnie badania sugerują, że zniszczoną przeprawę odbudowano. Nie pozostaje to bez znaczenia, gdyż sugeruje, iż to właśnie w tych okolicach mógł przeprawić się z wojskiem Stefan Czarniecki powracający jesienią 1659 r. z wyprawy do Danii. Wyprawę tę wspominają słowa polskiego hymnu narodowego. Wyżej wymienione wydarzenia jak i zabiegi mieszczan o odbudowanie mostów na rzekach należałoby dogłębniej zbadać i ewentualnie upamiętnić. Interesujące dla turysty mogłyby być wizerunki wszystkich istniejących w Gryfinie mostów wyeksponowane w pobliżu obecnej przeprawy. W nawiązaniu do wydarzeń z wojny 30-letniej, można stworzyć imprezę cykliczną o charakterze wielkiej inscenizacji oblężenia miasta z udziałem grup rekonstruktorskich z kraju i zza granicy.

Panorama Gryfina od strony Odry

W II połowie XIX w. przeprowadzono przez miasto linię kolejową łączącą Szczecin z Wrocławiem¹⁹. Jeszcze przed pierwszą wojną światową Gryfino stało się głównym węzłem kolejowym dla kolei z Gryfina do Bań i Swobnicy²⁰. W przeszłości wybudowano linie kolejowe biegnące także z Gryfina w kierunku Chwarstnicy wzdłuż prawego brzegu rzeki Tywy i dalej aż do Pyrzyc. W Chwarstnicy istniał również rozjazd w kierunku południowym, a w odległości kilku kilometrów od niej w kierunku północnym do Szczecina. Obecnie ruch

¹⁸ Ibidem, s. 92.

¹⁹ Ibidem, s. 123.

²⁰ Za: Ibidem, s. 128; F. Hayn, *Das Stadtbild...*, s. 79, 82.

kolejowy odbywa się tylko po torach biegnących z kierunku Wrocławia do Szczecina. Pozostałe szlaki kolejowe zostały rozebrane. Pozostały po nich nasypy ziemne, przeprawy mostowe oraz przystanki i dworce kolejowe, które niejednokrotnie nie użytkowane popadają w ruinę. Nieodzowne staje się zatem wykorzystanie pozostałej infrastruktury, która zmodernizowana może służyć rowerzystom. Wytyczenie turystycznych szlaków rowerowych po istniejących nasypach z wykorzystaniem istniejącej infrastruktury pozwoli na jej ocalenie.

Już w epoce średniowiecza przystąpiono w pewnym zakresie do zagospodarowania wyspy znajdującej się między ramionami Odry Wschodniej i Zachodniej. Już w 1306 r. książę Otto I zezwolił miastu na budowę mostów na wymienionych rzekach. W dokumencie przewidziano budowę grobli na wyspie oraz warowni strzegącej bezpieczeństwa przeprawy. W XVII w. powstały tu dwa szańce. Szaniec Celny znajdował się w wąskim pasie podmokłego terenu między korytem Odry i bocznym kanałem chroniąc od zachodu groblę prowadzącą do mostu na Odrze. Z zachowanych planów wynika, że miał kształt trapezu z murowaną cylindryczną wieżą pośrodku podstawy i strażnicą otoczoną wałem. Z kolei przy wschodnim krańcu grobli, przed mostem na Regalicy umiejscowiony był Szaniec Wielki, również otoczony mokradłami. Posiadał on od strony rzeki dwa bastiony ochraniające kurtynę, w której znajdowała się brama prowadząca do mostu. Od strony lądu składał się z trzech rawelinów²¹. Szaniec wzmocniony był palisadą i rowem. Wymienione szańce obsadzone przez Szwedów, zostały zdobyte przez wojska armii cesarskiej w 1659 r. W następnym roku ponownie w rękach szwedzkich. Podczas kolejnej wojny w 1675 r. wojska brandenburskie ponownie zdobyły miasto i wysadziły szańce²². W kolejnych stuleciach na terenie Międzyodrza wykonano szereg prac mających na celu regulację stosunków wodnych na tym terenie. W latach 1903-1936 Niemcy ogromnym kosztem "wyprostowali" Odrę Zachodnią i Regalicę, zaś między rzekami wykopali 300 km kanałów i rowów, usypali wały, wybudowali przepompownie i śluzy. W efekcie poprawiły się warunki żeglugi na rzece, ale także powstał spory teren, który w przypadku zagrożenia powodziowego mógł być zalewany. Teren ten też był gospodarczo wykorzystywany przez Niemców, także przez pewien czas po wojnie pozyskiwano stąd siano.

---

²¹ *Dzieje Gryfina i okolic...*, s. 306.

²² *Rawelin - okop wysunięty przed linię umocnień - będący dodatkową ich osłoną.*

Jedna z uszkodzonych śluz znajdujących się na obszarze Międzyodrza

W okresie powojennym nastąpiła dewastacja terenu Międzyodrza, czemu sprzyjało jego położenie w strefie przygranicznej. W wyniku procesu doszło do:

- zniszczeniu infrastruktury drogowej w tym mostów i grobli,
- zarośnięcia grobli dzikimi gatunkami drzew i krzewów, co powoduje ich niszczenie,
- zamuleniu kanałów,
- uszkodzenia śluz.

Wskutek braku zainteresowania cały obszar stopniowo zarastał, stając się enklawą dla ptactwa. Walory przyrodnicze doceniono w 1993 r., kiedy Międzyodrze stało się Parkiem Krajobrazowym Doliny Dolnej Odry. Od tego czasu na kanały nie można wpływać łodziami z silnikami. Jest tu cisza, spokój, a woda czysta jak na żadnym innym odcinku Odry.

2.5 KULTURA JAKO CZYNNIK WSPIERAJĄCY ROZWÓJ TURYSTYKI²³

Kultura, jako najczęściej niedochodowa i deficytowa sfera życia publicznego, zyskała większą rangę poprzez to, iż stała się zadaniem własnym samorządów lokalnych. Kultura została wyodrębniona jako jedno z 20 zadań gminnych. Ustawa o samorządzie gminnym z dnia 8 marca 1990 r. mówi wprost, iż zadania własne gminy obejmują sprawy m.in.

---

²³ Opracowano na podstawie *Koncepcji Rozwoju Kultury w Gminie Gryfino do roku 2020*, Gryfino 2009.

z zakresu kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Kolejnym potwierdzeniem wagi kultury w życiu społeczeństw lokalnych obowiązków są zapisy ustawy z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, które stanowią, iż prowadzenie działalności kulturalnej jest zadaniem własnym jednostek samorządu terytorialnego o charakterze obowiązkowym. Przepisy te mówią także o tym, że mecenat nad działalnością kulturalną polegający na wspieraniu i promocji twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz na ochronie dziedzictwa kultury, sprawują także organy jednostek samorządu terytorialnego w zakresie ich właściwości. Polega to m.in. na obowiązku tworzenia samorządowych instytucji kultury, dla których prowadzenie takiej działalności jest podstawowym celem statutowym.

Kultura na terenie Gminy Gryfino realizowana jest przede wszystkim przez dwie instytucje kultury: Gryfiński Dom Kultury wraz z kilkunastoma świetlicami wiejskimi i kinem „Gryf” oraz przez Bibliotekę Publiczną. W ramach działalności kulturalnej na terenie Gminy wyróżnić także należy takie stowarzyszenia jak Towarzystwo Miłośników Historii Ziemi Gryfińskiej czy też stowarzyszenie wokalne „Res Musica”. Wśród wydarzeń kulturalnych należy wyróżnić uroczystości o charakterze państwowym, imprezy gminne o charakterze ogólnodostępnym i gminne imprezy cykliczne dla określonych grup.

Priorytetowe imprezy i uroczystości o charakterze państwowym:

Miesiąc	Nazwa imprezy	Okrągłe rocznice w latach 2009-2020
Marzec	Rocznica nadania praw miejskich	760-lecie (rok 2014) 765-lecie (rok 2019) 770-lecie (rok 2024) 775-lecie (rok 2029)
Kwiecień	Rocznica forsowania Odry	65-lecie (rok 2010) 70-lecie (rok 2015) 75-lecie (rok 2020)
Maj	Święto Konstytucji 3 Maja	220-lecie (rok 2011) 225-lecie (rok 2016)
Maj	Rocznica zakończenia II wojny Światowej	65-lecie (rok 2010) 70-lecie (rok 2015) 75-lecie (rok 2020)
Wrzesień	Rocznica wybuchu II Wojny Światowej	70-lecie (rok 2009) 75-lecie (rok 2014) 80-lecie (rok 2019)
Wrzesień	Rocznica agresji sowieckiej na Polskę	70-lecie (rok 2009) 75-lecie (rok 2014) 80-lecie (rok 2019)
Listopad	Święto Niepodległości	95-lecie (rok 2013) 100-lecie (rok 2018)

Priorytetowe imprezy gminne masowe i ogólnodostępne:

Miesiąc	Impreza
Styczeń	Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy
Luty	Gryfiński Festiwal Miejsc i Podróży „Włóczyki”
Marzec	Gryfińskie Spotkania Historyczne (planowane)
Kwiecień	Koncert Teatru Tańca „Vogue”
Kwiecień	Festiwal Intymnych Form Teatralnych FIFART
Maj	Dni Gryfina
Maj	Wyścigi Smoczyc Łodzi
Czerwiec	Dzień Dziecka
Czerwiec	Gala Laureatów, Wręczenie statuetek Wodnika
Czerwiec	Gryfiński Festiwal Rowerowy
Sierpień	Gminny Turniej Wsi
Sierpień	Dożynki gminne
Wrzesień	Sztukowanie
Październik	Międzynarodowe Spotkania Artystyczne Młodzieży Niepełnosprawnej (planowane)
Grudzień	Mikołajki

Priorytetowe imprezy cykliczne odbywające się w trakcie roku na terenie gminyGryfino:

- przeglądy filmowe, spotkania z twórcami filmowymi;
- spotkania autorskie;
- giełdy staroci;
- gryfińskie wieczory teatralne;
- wystawy cykliczne;
- spotkania dyskusyjnego klubu książki.

2.6 CHARAKTERYSTYKA PRZYRODNICZA GMINY GRYFINO

2.6.1 Gleby

Na obszarze Gminy Gryfino występują prawie wszystkie klasy gleb, za wyjątkiem I dla gruntów ornych oraz I i II dla użytków zielonych. Wśród gruntów ornych dominują gleby średnie (IVa i IVb) i dobre (IIIa i IIIb) zajmujące łącznie ok. 82% powierzchni. Wśród użytków zielonych przeważają gleby średnie (III, IV) – ok. 59 % powierzchni. Użytki zielone dobrej jakości nie występują. Ogólne warunki przyrodniczo-glebowe są korzystne dla produkcji rolnej.

2.6.2 Klimat

Gryfino zakwalifikowane zostało przez Koźmińskiego (1983) do dwóch krain klimatycznych: VII krainy klimatycznej tj. Golezowsko-Pyrzyckiej, rozciągającej się na obszarze całej gminy poza doliną Odry. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,5-8,0⁰C. Sezon wegetacyjny trwa 217-224 dni, średnia temperatura tego okresu wynosi 13,6-14,0⁰C. Roczne opady wahają się pomiędzy 500-600 mm, a w okresie wegetacyjnym 350-400 mm. Średnia liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 36-50 dni. VIII krainy klimatycznej, tj. doliny rzeki Odry, obejmującej dolinę tej rzeki. Kraina ta jest najcieplejszą krainą klimatyczną byłego województwa szczecińskiego o najdłuższym okresie wegetacyjnym, najkrócej zalegającą pokrywą śnieżną i najniższych opadach. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 8⁰C. Sezon wegetacyjny trwa 224-230 dni, średnia temperatura tego okresu wynosi 13,6-14,6⁰C. Roczne opady wahają się pomiędzy 500-550 mm, a w okresie wegetacyjnym 340-400 mm. Średnia liczba dni z pokrywą śnieżną wynosi 28-42 dni. Stosunkowo często występują tu niekorzystne zjawiska atmosferyczne, zwłaszcza wiosenne przymrozki i mgły. Wilgotność powietrza jest wysoka na skutek parowania wód powierzchniowych Odry i kanałów Międzyodrza²⁴.

2.6.3 Lasy i tereny zieleni wysokiej

Ogółem powierzchnia lasów wynosi 5 232 ha (ok. 20 % ogółem powierzchni), z tego lasy chronione wynoszą ok. 21-22 %. W ogólnej powierzchni lasów 75 % stanowią lasy iglaste, 25 % to lasy liściaste. Średni wiek lasów – 40 lat. Lasy blisko w 100 % znajdują się w gospodarczym wykorzystaniu przez Nadleśnictwo Gryfino. Rozmieszczenie lasów jest nierównomierne. Największe kompleksy znajdują się w zachodniej i południowo zachodniej części gminy, w dwóch obrębach leśnych: Rozdoły i Gryfino²⁵. Do największych osobliwości na terenie gminy należy Krzywy Las – pomnik przyrody o powierzchni ok. 1,7 ha, znajdujący się w pobliżu osiedla w miejscowości Nowe Czarnowo i w okolicach Elektrowni Dolna Odra. Obszar ten został tak nazwany, ze względu na rosnące tu zdeformowane sosny. Drzewa te są wygięte na ok. 90° od ok. 20 cm nad ziemią, a krzywizna u niektórych dochodzi do wysokości 3 m. Ich wysokość całkowita sięga ok. 11-12 m, a wiek szacowany jest na ok. od 70 do 80 lat. Najbardziej rozpowszechniona jest teoria, że drzewa zostały tak ukształtowane

²⁴ Ibidem, s. 17.

²⁵ Ibidem, s. 21.

w wyniku celowej działalności ludzi, którzy hodowali je specjalnie do celów stolarskich, takich jak budowa mebli, łodzi itp. Przez las prowadzi czerwony pieszy szlak turystyczny z Gryfina do Mieszkowic. Miejsce to znajduje się także na trasie rowerowej *Zielona Odra*. Obszar na którym znajdują się opisane drzewa należało by uporządkować i ogrodzić. Konieczne jest podjęcie działań, które uchronią las przed dewastacją – wskazane objęcie jego powierzchni monitoringiem. Niezbędne jest także wykonanie tablicy informującej o walorach drzewostanu. Obecnie brakuje w tym miejscu jakiegokolwiek infrastruktury, która mogła by służyć turystom. Oprócz „Krzywego Lasu” do osobliwości przyrodniczych zaliczyć należy porośnięty bluszczem świerk o obwodzie 260 cm rosnący w miejscowości Żórawki.

Zabytkowe założenia parkowe w Gminie Gryfino:

- 1) park w Dębach,
- 2) park w Wysokiej Gryfińskiej,
- 3) park w Wirówku,
- 4) park w Drzeninie.

Obszary objęte programem Natura 2000:

- 1) obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Dolina Dolnej Odry,
- 2) obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Jezioro Wełtyń,
- 3) specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 Wzgórza Bukowe,
- 4) specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 Dolna Odra.

2.6.4 Ukształtowanie terenu

Obszar gminy Gryfino leży w pasie nizin nadmorskich w części Niziny Szczecińskiej. W jej ukształtowaniu wyróżnić można region wschodni i Dolinę Odry. Ten pierwszy to strefa moreny dennej zlodowacenia bałtyckiego zwana Równiną Wełtyńską. Stanowi ona zachodni kraniec Niziny Pyrzyckiej. Równina jest lekko sfalowana, z licznymi nieregularnymi wzniesieniami o łagodnych stokach i przeciętnej wysokości 30-50 metrów nad poziomem morza. Występują tu liczne jeziora rynnowe i niewielka ilość lasów. Północna część gminy zamknięta jest pagórkami morenowymi pochodzenia glacialno-tektonicznego.

Dolina Odry jest erozyjnie wcięta w osady plejstocenske. Rzeka (po regulacji) płynie dwoma ramionami tworząc szerokie na 2-3 kilometry Międzyodrze. Większe połacie doliny Odry zajęte są przez zabagnioną terasę zalewowo-denną (dolinową), wyższe partie stanowią

terasę środkową przechodzącą stopniowo w terasę wyższą. Teren urozmaicony jest miejscami przez strome krawędzie dolin Tywy i Pniewy powstałe wskutek erozji i meandrowania tych rzeczek przebijających się przez morenowe wzgórza do Odry. Najwyższym punktem gminy jest wzgórze leżące na zachód od Włodkowic, na granicy gminy - 70 m npm. Najniżej położone są łąki w północnej części Międzyodrza. Podczas gdy poziom Odry wynosi tu 0,1 m npm., to na łąkach tych notuje się depresję sięgającą -0,3 m. Średnia wysokość terenu gminy wynosi około 30 m npm.

Szczególne walory do uprawiania sportów zimowych posiada region wschodni gminy. Ze względu na brak infrastruktury przeznaczonej do tego typu wypoczynku w okolicy, właściwe było by wybudowanie sztucznego stoku narciarskiego, sztucznie naśnieżanego z wyciągiem narciarskim, wypożyczalniami sprzętu i szkółkami. Do wybudowania tego typu atrakcji turystycznej nadają się stoki wzgórz położone w okolicach miejscowości Steklno i Żórawie.

2.6.5 Wody

Powierzchnia gruntów pod wodami wynosi 1 243 ha. Są to rzeki, jeziora i stawy. Główne rzeki to: Wschodnia Odra (Regalica), Odra Zachodnia i Tywa. Z większych jezior położonych na terenie gminy należy wymienić:

Jezioro Weltyńskie	pow. 349 ha lustra wody
Jezioro Steklno	pow. 48 ha lustra wody
Jezioro Borzymkie	pow. 27 ha lustra wody
Jezioro Brudzeń	pow. 20 ha lustra wody
Jezioro Gierland (Krzywienko)	pow. 19 ha lustra wody
Jezioro Trzemeszno	pow. 19 ha lustra wody
Jezioro Wirów	pow. 13 ha lustra wody
Jezioro Chwarstnickie (Lucin)	pow. 11 ha lustra wody
Jezioro Sobieradz	pow. 10 ha lustra wody

Jezioro Weltyńskie - znajduje się na Równinie Weltyńskiej, położone na południe od wsi Weltyń. Należy do jezior o najbardziej urozmaiconej linii brzegowej. Położone jest wśród wzgórz morenowych. Powierzchnia jeziora wynosi 310 ha, maksymalna głębokość – 11,6 m, długość linii brzegowej- 13,5 km. Dno jest bardzo urozmaicone, posiada podwodne górkę i głęboczki. Wyspy (3 – Koźła, Dzicza i Mała) zajmują obszar 32 ha, są pokryte lasami i łąkami. Na zachodnim brzegu znajdują się ośrodki wypoczynkowe, plaże i wypożyczalnie

sprzętu wodnego. Wschodnim brzegiem jeziora biegnie szlak niebieski (Równiny Wełtyńskiej i Pojezierza Myśliborskiego–Chlebowo – Wełtyń – Chwarstnica – Rożnowo – 21,45 km). Na wschodnim brzegu jeziora Wełtyńskiego znajduje się faunistyczno-florystyczny rezerwat przyrody „Łąki Storczykowe”. Ochronie podlega stanowisko storczyków i miejsce występowania chronionych gatunków zwierząt. Latem nad jeziorem odbywa się Gryfiński Festiwal Rowerowy „Jazz Bike”. Nad jeziorem Wełtyńskim można spotkać wiele ptaków wodno-błotnych, związanych z jeziorami. Oprócz gatunków pospolitych takich jak: perkoz dwuczuby, łabędź, łyska można spotkać perkoza rdzawoszyjnego, zausznika, baka, bączka czy bociana czarnego. Wśród szuwarów występuje wodnik, zielonka i kropiatka. Z drapieżników występują: orzeł bielik, orlik krzykliwy, kania rdzawa, trzmielojady i in. Obecnie nad jeziorem brakuje ogólnodostępnej gminnej plaży wraz z infrastrukturą odpowiadającą standardom UE. Obecnie wykorzystywane do tego celu miejsce jest niewystarczające ze względu na potrzeby mieszkańców. Zimą zamrożone jezioro może być wykorzystywane jako podłoże dla bojerów. Zakres opisanych przedsięwzięć mających na celu podniesienie walorów turystycznych jeziora Wełtyń nie koliduje z programem Natury 2000.

Jezioro Steklno - jezioro rynnowe w Steklnie o powierzchni 48 ha i maksymalnej głębokości 8,3 m. Jest drugim co do wielkości jeziorem w gminie Gryfino i drugim po Wełtyniu jeziorem, które może pełnić rolę rekreacyjną dla mieszkańców Gryfina i okolic. Ukształtowanie dna i piaszczyste plaże pretendują ten zbiornik jako miejsce przeznaczone do wypoczynku rodzinnego - rodziców z dziećmi. W przeszłości działały tu 4 ośrodki wczasowe należące do szczecińskich zakładów pracy i wojska. Obecnie brakuje przy jeziorze infrastruktury (np. kąpieliska, dróg, wypożyczalni sprzętu wodnego) zaspokajającej potrzeby mieszkańców gminy i okolicy.

Jezioro Borzymskie - polodowcowe jezioro rynnowe w Borzymiu o powierzchni 26,7 ha i długość 1,5 km.

Jezioro Zamkowe - położone w Wełtyniu, dwuzatokowe jezioro o powierzchni 19 ha, połączone jest z jeziorami Wełtyńskim, Gierland (Krzywienko) i Brudno. Na półwyspie znajdowało się słowiańskie grodzisko wczesnośredniowieczne z X-XII wieku. Obecnie teren jest silnie zniszczony, prowadzona jest tam uprawa rolna. Z powierzchni stanowiska zebrano 60 ułamków naczyń wczesnośredniowiecznych i średniowiecznych.

Jezioro Wirów - położone w pobliżu południowo-zachodniej części jeziora Wełtyń. Jego powierzchnia wynosi 11 ha, maksymalna głębokość 7,3 m. Nad jeziorem prywatne domki letniskowe.

Jezioro Chwarstnickie (Lucin) - położone na południe od jeziora Wełtyńskiego, niedaleko nieczynnej linii kolejowej, 0,5 km od Chwarstnicy. Powierzchnia jeziora – 9 ha, maksymalna głębokość 6,2 m.

Jezioro Trzemeszno powierzchnia 17,3 ha, maksymalna głębokość 3,5 m. Położone jest w odległości 2 km na północ od Steklina.

Międyodrze – obszar położony pomiędzy rzekami Odrą Wschodnią i Zachodnią. Na szczególny mikroklimat tej okolicy, wpływają wiejące tu wiatry, jak też stan Zalewu Szczecińskiego i Bałtyku powodujące nagłe i duże różnice poziomu wody i szybkości prądu. Na Międzyodrzu żyje około dwustu gatunków ptaków w tym orzeł bielik, myszołów i zimorodek. W kanałach zdarzają się ogromne żeremia bobrów. Ryby w Międzyodrzu reprezentują całą mnogość gatunkową, charakterystyczną dla naszych warunków geograficznych i klimatycznych. Łwione były w tych wodach rekordowe okazy sumów, karpia, leszczy, płoci, linów, okoni, miętusów, sandaczy, szczupaków i innych gatunków ryb. Niestety teren ten ulega degradacji na skutek braku ingerencji człowieka. Część kanałów uległa zamuleniu, wiele z nich jest zarośnięta, co w przyszłości może spowodować zanik szlachetnych gatunków zwierząt.

Zarastający kanał Międzyodrza

Tywa – rzeka, prawy dopływ Odry o długości 47,9 km i powierzchni dorzecza 264,5 km². Płyne z Pojezierza Myśliborskiego na Równinę Wełtyńską. Wypływa z jeziora

w pobliżu Babina na południe od Trzcina-Zdroju, następnie przepływa przez 8 jezior w tym jeziora Bańskie i Długie, zaś do Odry Wschodniej uchodzi na południe od Gryfina do tzw. ciepłego kanału tj. kanału zrzutowego wód pochłodniczych z Elektrowni „Dolna Odra”. Rzeka charakteryzuje się dość znacznymi płyciznami. Obecnie nie nadaje się do uprawiania na całej długości turystyki kajakowej. Wzdłuż niej znajduje się wiele atrakcji do których niewątpliwie należy „Stary Młyn nad Tywą”. Oprócz miejsc noclegowych, w pobliżu znajdują się zbiorniki wodne przeznaczone dla wędkarzy. Również „Pałac w Wirówku” świadczy usługi hotelarskie. Okresowo jest możliwy spływ rzeką na płaskodennych kajakach. Wzdłuż cieku wodnego znajduje się ścieżka. Atrakcją geologiczno-krajobrazową jest tu także tzw. „Wysoka skarpa Tywy” – objęta rezerwatem w okolicach Szczawna. Tywa sama w sobie może stać się doskonałym produktem turystycznym. Może łączyć zarówno nabrzeże Gryfińskie, wypożyczalnię kajaków w Żabnicy oraz stronę niemiecką ze spływami kajakowymi, z noclegami, agroturystyką, łowieniem ryb, jazdą rowerem po ścieżce rowerowej po śladzie dawnej linii kolejowej itp. Udrożnienie Tywy staje się tylko kwestią formalności oraz finansów. Większym problemem, który należy rozwiązać, by można było mówić o budowaniu produktu turystycznego – jest wyegzekwowanie właściwej gospodarki wodnej. Niekontrolowany pobór wody z Tywy powoduje, że wszelkie walory tej rzeki zostają zniweczone.

Odra Wschodnia (Regalica) – występują tu płycizny z wartkim nurtem obok miejsc, gdzie woda praktycznie stoi. Daje to wielką mnogość wodnych „krajobrazów”. Również ukształtowanie dna jest niezwykle urozmaicone: dawne kopalnie żwiru i torfu, zalane łąki i wielkie rozlewiska. W 2005 r. dokonano pomiarów Odry Wschodniej w Gryfinie, gdzie oceniono jakość jej wody na IV klasę czystości. Planowane jest, iż rzeka Regalica w przyszłości będzie pełniła rolę turystyczno-rekreacyjną, natomiast Funkcje transportową Odra Zachodnia.

Odra Zachodnia - jest pierwotnym korytem Odry, jednak obecnie większość jej wód płynie Odrą Wschodnią. Stanowi śródlądową drogę wodną połączoną z Kanałem Hohensaaten-Friedrichsthal. Rzeka płynie w Dolinie Dolnej Odry, wytyczając razem z Odrą Wschodnią obszar zwany Międzyodrzem, na którym został utworzony Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry. Obszar Międzyodrza obejmuje fluwiogeniczne torfowiska i mokradła przecinane siecią kanałów i starorzeczy, z którymi Odra Zachodnia jest połączona.

2.7 INFRASTRUKTURA I INSTYTUCJE TURYSTYCZNE

2.7.1 Wodny Park Rozrywki

Oprócz naturalnych zbiorników wodnych na terenie miasta Gryfino znajduje się Centrum Wodne „Laguna”. Jest ono efektem działań Fundacji na Rzecz Budowy Obiektów Sportowych w Mieście i Gminie Gryfino, której celem statutowym było kontynuowanie wieloetapowego programu budowy i modernizacji obiektów sportowych w Gryfinie. Od 1. kwietnia 2009 r. właścicielem CW „Laguna” jest Gmina Gryfino.

Do atrakcji CW „Laguna” zaliczyć można następujące obiekty kompleksu:

- basen sportowy – o długości 25 metrów i temp. wody 28,5 st. C. Atutem jego jest trybuna dla publiczności, na której jednorazowo zasiąść może do 150 osób. Obiekt spełnia wszelkie kryteria i normy dotyczące organizacji na nim zawodów sportowych (także wysokiej rangi), czy też imprez masowych,
- basen z falą morską,
- basen ze słoną wodą tzw. „solanka”
- basen z „sztuczną dziką rzeką”
- basen z masażami,
- jacuzzi,
- zjeżdżalnie.

Dodatkowo w obiekcie funkcjonują m.in.:

- sala konferencyjna na 20 osób,
- sala konferencyjna na 100 osób,
- sala bankietowa,
- usługi fitness,
- komnata solna.

2.7.2 Kąpieliska nad jeziorami Weltyń i Steklno

Na obszarze gminy występuje sześć kąpielisk, z których korzystają zarówno mieszkańcy Gminy, jak i turyści. Funkcjonują także plaże dzikie wykorzystywane głównie przez lokalne społeczności.

Dzierżawa w ostatnich latach przez Gminę prywatnej plaży nad jeziorem Weltyńskim, pokazuje, że z takiej formy wypoczynku korzysta podczas dobrej pogody ponad 1,5 tys. osób

dziennie. Zakładając, że standard kąpieliska publicznego nad jeziorem winien być wysoki, by mógł być konkurencyjny wobec innych form aktywności, należy stwierdzić, że potencjał, który posiada Gmina Gryfino w postaci dwóch jezior: Wełtyń i Steklno – daje Gminie ogromną szansę wytworzenia liczącego się na Pomorzu produktu turystycznego. Wystarczy wziąć pod uwagę zainteresowanie wypoczynkiem nad wodą choćby samych mieszkańców Szczecina. Stolica województwa nie zabezpiecza potrzeb w tym zakresie. A dojazd np. do Wełtynia z prawobrzeżnego Szczecina jest szybszy niż do nad szczecińskie jez. Głębokie. Ułatwieniem i zachętą dla potencjalnych turystów jest leżący w odległości zaledwie 3 km węzeł drogowy na trasie S-3. na Teren pod kąpielisko w Wełtyniu został już przez Gminę pozyskany. Kolejnym krokiem jest sporządzenie kompletnej dokumentacji. Przykłady innych gmin pokazują, że na tego typu przedsięwzięcia można pozyskać znaczne środki zewnętrzne. Powstanie kąpieliska w Wełtyniu będzie miało także wymierne znaczenie. Jest w stanie ożywić jedną z największych gminnych miejscowości, stając się narzędziem do podejmowanie takich usług, jak: wynajem kwater na noclegi, agroturystyka, gastronomia, jazda konna, transport, parkingi strzeżone, wynajem sprzętu wodnego itp. Przy założeniu, że pas terenu wzdłuż jeziora Wełtyńskiego do Ośrodka „Rusałka” zostanie wykorzystany pod usługi towarzyszące kąpielisku, droga w kierunku miejscowości Wirów wraz ze ścieżką rowerową będzie pełniła rolę promenady. Budowę plaży w Wełtyniu wraz niezbędną infrastrukturą sanitarną, rekreacyjną i gastronomiczną należy uznać za jeden z milowych kroków w rozwoju turystyki w Gminie Gryfino.

Ważne znaczenie dla wypoczynku, choć w mniejszej skali, ma jezioro Steklno. Ukierunkowanie w tym przypadku na „cichą formę” aktywności np. dla osób starszych, dla szukających spokojnych miejsc, relaksacji – daje dużą szansę na rozwój. W ten kierunek działań wpisuje się także nordic walking – forma rekreacji łącząca w sobie pobyt nad wodą, aktywność fizyczną i relaks. Zadaniem Gminy Gryfino jest jednak w przypadku Steklna pozyskanie terenu pod publiczną plażę lub podjęcie takich działań, by powstało otwarte na turystów kąpielisko prywatne.

Wykaz kąpielisk w gminie Gryfino

Lp.	Gmina	Miejscowość	Nazwa akwenu
1.	Gryfino	Steklno	Jezioro Steklno
2.		Steklno	Jezioro Steklno
3.		Wełtyń	Jezioro Wełtyń
4.		Wełtyń	Jezioro Wełtyń
5.		Wirów	Jezioro Wełtyń
6.		Wirów	Jezioro Wełtyń

Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Gryfinie.

2.7.3 Nabrzeże Regalicy

Nabrzeże gryfińskie jest świadkiem wielu wydarzeń, które mają dość szczególne znaczenie dla miasta i gminy Gryfino. Tradycyjnie od kilkunastu lat odbywa się cykl imprez pod nazwą Gryfińskie Rajdy Rowerowe. Rajdy trwają systematycznie od kwietnia do października, a minimum dwa razy w roku (3 maja i 3 października) trasy mają transgraniczny charakter. Uczestnicy zarówno z Polski, jak i z Niemiec spotykają się by z pobliza Regalicy wyruszyć w najciekawsze krajobrazowo polskie i niemieckie rejony. Jest to impreza, w której udział bierze udział od kilkudziesięciu do ok. 300 osób podczas każdego etapu. Turystyka rowerowa związana z nabrzeżem to także polsko-niemiecki rowerowa trasa szlakiem zabytków techniki. Turyści przemierzający ten szlak zatrzymują się na nabrzeżu, z którego obejrzyć można całą konstrukcję mostu na Regalicy, a na przeciwległym brzegu nieczynne śluzy Międzyodrza. Pozostałe szlaki rowerowe są tak konstruowane, by ich punktem węzłowym był nadodrzański bulwar. Jeśli chodzi o turystów pieszych, niemalże każdy turysta odwiedza ten nadodrzański zakątek Gryfina. Jedną z okazji do zaprezentowania jego walorów był jubileuszowy 40 zlot przewodników turystyki pieszej. w Gryfinie w październik 2008 r. Nabrzeże jest także miejscem odwiedzanym przez uczestników organizowanego przez Gryfiński Dom Kultury spotkania podróżników „Włóczyki”. Impreza ta z roku na rok zyskuje na znaczeniu i staje się coraz bardziej popularna. Imprezy o charakterze turystycznym mają jeszcze jeden atut – są promowane przez oddane do użytku w ostatnich latach nowe Centrum Informacji Turystycznej w Gryfinie.

Widowiskową i zyskującą coraz większe uznanie jest impreza pod nazwą „Wyścigi Smoczyc Łodzi”. Odbywająca się w lipcu impreza stanowi okazję do niesamowitej zabawy dla mieszkańców i turystów. Jest to też sposób na podtrzymywanie i rozwijanie wzajemnej współpracy i wymiany doświadczeń między Polakami a Niemcami.

Nabrzeże gryfińskie regularnie gości uczestników odbywającego się od wielu lat „Flisu Odrzańskiego”. Ta impreza, w której uczestniczą dziesiątki młodzieży ma szczególny charakter, gdyż jej głównym celem jest zwrócenie uwagi na Odrę oraz sposób jej zagospodarowania. Uczestnicy Flisu przyplływają tratwami. Przy tej okazji odbywają się nad brzegiem Regalicy okolicznościowe występy artystyczne.

Nabrzeże, mimo ograniczonych dotąd możliwości infrastrukturalnych, przyciąga corocznie wielu turystów indywidualnych. Przy nabrzeżu cumują turyści płynący kajakami turystycznymi, małymi jachtami, czy też łodziami motorowymi. To tędy przebiega szlak wodny Berlin-Szczecin-Bałtyk. Tędy przepływają na Bałtyk liczne jachty (morskie oraz

śródlądowe, żaglowe i motorowe) z Berlina i Brandenburgii – jest to dla nich, jedyne, najkrótsze połączenie wodne z morzem. Tutaj odbywał się spływ kajakowy „Babie lato” na trasie Widuchowa-Gryfino. Ponadto po udrożnieniu położonej nieopodal Gryfina rzeki Tywy (wpadającej do Regalicy przez tzw. Ciepły Kanał), nabrzeże będzie końcowym przystankiem spływu Tywą.

To tutaj istnieją doskonałe warunki do uprawiania żeglarstwa. Istniejąca w Gryfinie od sekcja żeglarska MKS Hermes może poszczycić się ponad kilkudziesięcioletnią tradycją i wieloma osiągnięciami. Kolejne już pokolenie młodzieży poznaje tajniki sztuki żeglarskiej pod wodzą doświadczonych instruktorów, czego efektem są kolejne patenty sternika. Na te potrzeby wykorzystywana jest przystań wyposażona m.in. w basen portowy na 20 łodzi, mały slip i dźwig (do 1,5 t). Do wodowania ciężkich łodzi wykorzystuje slip techniczny na przeciwległym brzegu rzeki. Do kei doprowadzona jest energia elektryczna i bieżąca woda, a w hangarze mieści się warsztat szkutniczy. Sekcja żeglarska organizuje wspólne polsko-niemieckie rejsy, zawijając do portów po obu stronach granicy. Wzajemnie udostępniana jest baza.

Na gryfińskie nabrzeże zawijają także okazjonalnie statki białej floty. Ewenementem był polsko-niemiecki „Statek literacki”, który był miejscem spotkania dwóch bogatych kultur polskiej i niemieckiej.

Bulwar nadodrzański to także miejsce, które stanowi wizytówkę miasta od strony niemieckiej. Każdy przyjeżdżający do Gryfina od strony zachodniej trafia najpierw na most, Regalicę i kwartały nadodrzańskie. Natomiast płynący od strony wody mogą podziwiać panoramę miasta w pełnej krasie.

Przykłady praktycznego wykorzystania nabrzeża na cele turystyczne, sportowe i kulturalne można mnożyć. Dwa razy w roku w polskie święto narodowe (3 maja) i niemieckie święto narodowe odbywają Biegi Transgraniczny na trasie Gryfino-Gartz. W zawodach tych bierze udział każdorazowo ponad 120 osób. Prócz tego odbywają się także corocznie organizowane przez sekcję kajakową KS Energetyk Ogólnopolskie Regaty Kajakowe. Sekcja ta bazująca na gryfińskich zasobach wodnych, w tym Regalicy corocznie uzyskuje bardzo wysokie wyniki we współzawodnictwie sportowym. Zakończenie sezonu kajakowego odbywa się nad brzegiem.

Regularnie na nabrzeżu rozgrywane są zawody wędkarskie. W niedalekiej odległości od centrum miasta, także nad brzegiem Regalicy funkcjonuje Ośrodek Sportu i Rekreacji posiadający bazę noclegową oraz doskonałe warunki do uprawiania różnego typu sportów. Ośrodek sąsiaduje z Centrum Wodnym „Laguna”.

Tereny nadodrzańskie w centrum Gryfina, to także miejsce okazjonalnych imprez jak widowiskowe „Highlander’s Games” – szkocka wersja zawodów siłaczy, tzw. strongmenów. Jest to także miejsce treningów sportowców przebywających na zgrupowaniach i obozach sportowych w Gryfinie. Tutaj stacjonują „wesole miasteczka” podczas wielkich plenerowych imprez np. „Dni Gryfina”. Tutaj odbył się wielki happening z okazji wejścia Polski do Unii Europejskiej w 2004 r. Tu gromadzą się widzowie i uczestnicy odbywającego się rokrocznie festiwalu teatralnego „Na Moście”, a także uczestnicy warsztatów malarskich.

Pakiet imprez kulturalnych także rośnie systematycznie. Ograniczony jest jednak brakiem plenerowego amfiteatru ze stałą sceną i niewielkim zapleczem (toalety, garderoby, stałe przyłącze elektryczne o dużej mocy przesyłowej). Przy takim zapleczu gama imprez kulturalnych wzrosłaby niezmiernie. Funkcję taką może pełnić GDK na nabrzeżu. Plenerowe koncerty dziecięce, młodzieżowe oraz osób dorosłych, warsztaty i happeningi, teatry uliczne, kino plenerowe, malarstwo i rzeźbiarstwo w plenerze, występy paradnych orkiestr dętych, imprezy w noc świętojańską, stoiska gastronomiczne z degustacją potraw regionalnych czy też szachy plenerowe – wszystkie te propozycje już „czekają w kolejce” do realizacji.

Reasumując całość stwierdzić należy, iż na gryfińskim nabrzeżu już tętni życie. Rozwija się turystyka, kultura, sport, budują się więzi społeczne. Wyposażenie tego terenu przede wszystkim w bulwar spacerowy, miejsca do cumowania dla jachtów i kajaków oraz w scenę plenerową pozwoli w pełni wykorzystać potencjał tego miejsca pod względem społecznym²⁶.

2.7.4 Obszary zielone Miasta i Gminy Gryfino

Międzyodrze – Park Krajobrazowy Dolina Dolnej Odry - został utworzony 1 kwietnia 1993 r. i obejmuje obszar położony na Międzyodrzu pomiędzy rozgałęzieniem Odry na Odrę Wschodnią i Zachodnią (główny nurt) na północ od Widuchowej do Kanału Leśnego (na południe i zachód od Szczecina), powierzchnia parku wynosi ok. 6009 ha. Bliźniaczym parkiem po stronie niemieckiej jest park narodowy „Nationalpark Unteres Odertal”. Park Dolina Dolnej Odry administracyjnie umiejscowiony jest w gminach: Kołbaskowo, Gryfino i Widuchowa. Obszar parku obejmuje fluwiogeniczne torfowiska i mokradła poprzecinane siecią kanałów i starorzeczy, z florą i fauną niespotykaną już w dolinach innych, wielkich

²⁶ Na podstawie: *Koncepcji zagospodarowania nabrzeża Regalicy* – opracowanej przez Urząd Miasta i Gminy Gryfino.

rzek europejskich, m.in. grzybieńczyk wodny, salwinia pływająca, starzec bagienny. Ok. 4% powierzchni Parku zajmują lasy olsowe. Łęgi wierzbowe rosną przede wszystkim na brzegach rzek oraz starorzeczy i kanałów. Ekspansywnym zbiorowiskiem na całym Międzyodrzu są zarośla łożowe i wiklinowe, reprezentowane przede wszystkim przez wierzbę szarą, wierzbę trójpręcikową i wiciową. Najbardziej rozległe przestrzenie porastają turzycowiska, mannowiska i trzcinowiska, a w mniejszym wymiarze szuwar pałkowy. Najważniejszą grupę zwierząt w Parku stanowią ptaki, ponieważ jest on dla nich ważnym przystankiem na południkowej drodze ich przelotów oraz miejscem koncentracji wielu gatunków ptaków wodno-błotnych, takich jak gęsi i żurawie. Z gatunków lęgowych ptaków zagrożonych wyginięciem w skali Europy występują tu: bielik, rybołów, kania czarna, kania ruda, błotniak zbożowy, błotniak łąkowy, sowa błotna, wodniczka (ptak zagrożony wyginięciem w skali światowej), wodnik. Dwa największe ssaki chronione występujące w Parku to bóbr i wydra. Najliczniejszą grupą drapieżników w Parku są łasicowate: wydra europejska, kuna leśna, kuna domowa, łasica, tchórz, gronostaj. Mniej licznie występują psowate, do których zaliczają się lis, jenot oraz borsuk. Spośród ssaków parzystokopytnych występuje tu dzik oraz sarna. Wody stanowią ważne środowisko bytowania i rozrodu ryb, stwarzając poprzez wielką różnorodność kanałów (pod względem wielkości, głębokości, prędkości przepływu, różnego stopnia zarastania) całą gamę siedlisk, odpowiadających rybam różnych gatunków. Do najliczniej występujących należą tu gatunki, takie jak leszcz, krąp, płoć, szczupak, węgorz, kleń, boleń, lin, karp, sum, okoń, sandacz. Spośród rzadszych lub chronionych gatunków możemy tu spotkać kielbina, piskorza, kozę, sumika karłowatego, minoga rzeczny oraz miętusa. Liczną grupę stanowią również gatunki płazów i gadów. Ze względu na podmokły charakter Parku obszar ten nie został nigdy w pełni skolonizowany przez człowieka. Istotne znaczenie dla krajobrazu obszaru Parku posiada wspomniana sieć starorzeczy, kanałów, rowów i rozlewisk, których łączna długość wynosi ponad 200 km. Część z nich służyła wcześniej procesom melioracyjnym na obszarze, który został w ostatnich latach poddany postępującej naturalizacji. W okresie międzywojennym znaczne nakłady finansowe pochłonęły inwestycje, mające na celu wykorzystanie rolnicze Międzyodrza, ale nie przyniosły one spodziewanych efektów. Po 1945 zaniechano działań o charakterze rolniczym, a także zaprzestano konserwacji powstałych urządzeń hydrotechnicznych. Pograniczny charakter omawianego obszaru, praktycznie uniemożliwił poruszanie się po tym terenie ludzi. W związku z tym przyroda powoli wróciła do stanu sprzed prac hydrologicznych i dzisiaj jest to w sposób naturalny zalewana, zależnie od poziomu wody w Odrze, przestrzeń pokryta turzycowiskami, szuwarami, zaroślami łoży, skupieniami łągu wierzbowo-topolowego

i kompleksami łągu solowego. Po dawnych pracach nad melioracją pozostało wiele zabytkowych budowli hydrotechnicznych służących niegdyś do regulacji poziomu wody na Międzyodrzu, głównie w celu utrzymywania pastwisk oraz zabezpieczenia przeciwpowodziowego. Po powodzi w 1997 r. chłonność Międzyodrza zmniejszyła się o ok. 30%. Okresowo droga prowadząca przez Międzyodrza do granicy z Niemcami jest zalewana. W ostatnich latach, po otwarciu granicy wzrosło zainteresowanie turystów tym terenem.

Na Międzyodrzu znajdują się trzy rezerваты przyrody:

- Kurowskie Błota położony na wyspie Wielkie Bagno Kurowskie (pow. 98,44 ha) – z terenami łągowymi kormoranów, czapli siwej oraz kilku gatunków chronionych ptaków drapieżnych, takich jak myszołowy czy bieliki
- Kanał Kwiatowy leżący po północnej stronie autostrady A-6 ok. 200 m na wschód od mostu A-6 nad Odrą Zachodnią (pow. 3 ha) - z unikalną roślinnością wodną i bagienną, taką jak salwinia pływająca czy grzybieńczyk wodny,
- Wzgórze Widokowe nad Międzyodrzem (w bezpośrednim sąsiedztwie Parku), leżące po południowej stronie autostrady A-6 ok. 200 m na zachód od mostu A6 nad Odrą Zachodnią na kulminacji Wału Stobniańskiego (4,2 ha) – z widokiem na tereny Międzyodrza i Wzgórz Bukowych z Puszcą Bukową.

W obrębie Parku znajduje się ponadto tzw. „Droga Batowa” – przeprawa przez Międzyodrze zbudowana przez radzieckich saperów w czasie szturm na lewy brzeg Odry w 1945 roku.

Park Miejski im. Stanisławy Siarkiewicz w Gryfinie – położony jest w centrum miasta, w jego starej części na wzniesieniu po brzegu dawnej pradoliny Odry. Jest otoczony: od północy – ulicą 1-go Maja, od wschodu terenem PKP z ulicą Kolejową, od południa ul. Armii Krajowej, a od zachodu ulicą Parkową. Park jest własnością komunalną Gminy Gryfino. Został założony na początku XIX w. z przeznaczeniem na cmentarz. Do lat 60. XX w. w parku istniały neoklasycystyczne grobowce, wzniesione na wzór świątyń greckich i starorzemyckich. Powierzchnia parku wynosi 6,02 ha. Alejki parkowe utwardzone są drobnym kamieniem tłuczeniowym, główne alejki łączą się z przyległymi do parku ulicami. W północnej części parku przy jednej z alejek znajduje się głąz narzutowy, na którym

umieszczona jest tablica poświęcona patronce parku, gryfińskiej nauczycielce, poetce, malarce, miłośniczce przyrody. Wzdłuż alejek rozmieszczone są latarnie oświetleniowe, ławki, kosze na śmieci i pojemniki na odchody zwierzęce. W północno-zachodniej części parku utworzono plac zabaw ogrodzony drewnianym płotem. Przy głównych wejściach do parku znajdują się tablice informujące nas o stanie obecnym i historii parku. Podobną wizytówkę ma fragment muru miejskiego i Brama Bańska sąsiadujące z parkiem²⁷.

Górka Miłości – wzgórze położone we wschodniej części miasta, w przeszłości miejsce kaźni (góra Szubienic). Miejsce to należałoby włączyć w obręb miejskiego ciągu spacerowo-rekreacyjnego oraz umożliwić do niego dojazd rowerzystom przemieszczającym się ścieżką rowerową Grajdołek – miasto. Wzgórze, stanowi znakomity punkt widokowy na dolinę Odry. Wskazane byłoby wybudowanie na jego szczycie wieży widokowej. Do zagospodarowania pozostaje teren strzelnicy za „Górką Miłości”. Przylegający do niej teren na szczycie skarpy zgodnie z planem zagospodarowania przestrzennego może być wykorzystany pod usługi turystyczne. Na dzień dzisiejszy problemem jest jednak dojazd.

2.7.5 Sport w Gminie jako czynnik wspierający turystykę

Kilka klubów sportowych związanych jest ze sportami wodnymi: UKP Marlin (pływanie), GKS Delf (triathlon), KS Energetyk (kajakarstwo i wioślarstwo), MKS Hermes (żeglarstwo, duathlon), KS Manta (płetwonurkowanie). Przy nabrzeżu gryfińskim stacjonuje ponadto jednostka ratownictwa wodnego „Rafer”. W sytuacjach nie wymagających interwencji, jednostka ta jest promotorem nurkowania wśród mieszkańców Gminy. Inne dyscypliny reprezentowane przez kluby gryfińskie to m.in.: szachy – Uczniowski Klub Sportowy „Biały Pion”; piłka nożna – KS Energetyk i UKS Energetyk Junior; biathlon, lekkoatletyka, gimnastyka, żeglarstwo – Międzyszkolny Klub Sportowy „Hermes”; koszykówka – Gryfińska Drużyna Koszykówki „GryfPanthers”; tenis ziemny – Amatorska Sekcja Tenisa Ziemnego KS „Energetyk”; piłka halowa – LKS Piast Gryfino itd.

Baza sportowa:

- stadion z boiskiem do piłki nożnej, bieżnią lekkoatletyczna, skocznia w dal, skocznia wzwyż, rzutnią do kuli;
- trzy płyty boisk treningowych;
- boisko do piłki ręcznej;

²⁷ Plan docelowego zagospodarowania parku ujęty jest w odrębnym opracowaniu.

- korty tenisowe.

Obiekty przyszkolne:

- Zespół Szkół (ul. Iwaszkiewicza) – stadion, boisko do piłki ręcznej, 2 boiska do koszykówki, sale gimnastyczne, siłownia, boisko do piłki nożnej ze sztuczną nawierzchnią,
- SP Nr 2 - sala gimnastyczna, boisko do piłki ręcznej, bieżnia,
- SP Nr 1 - 2 sale gimnastyczne,
- Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 (ul. Łużycka) – sala gimnastyczna, siłownia, 2 boiska do piłki ręcznej, strzelnica w obiekcie,
- Zespół Szkół Ogólnokształcących (ul. Niepodległości) – sala gimnastyczna, boisko do piłki ręcznej,
- Sale gimnastyczne w SP w Żabnicy, Chwarstnicy, Gardnie

Boiska wiejskie:

- dwa boiska piłkarskie LKS „Odrzanka”
- boisko piłkarskie LKS Grot Gardno
- pozostałe boiska piłkarskie

Obiekty rekreacyjno - sportowe:

- przystań żeglarska – MOS Gryfino
- miasteczko rowerowe – GDK Gryfino
- strzelnica kulowa w obiekcie zamkniętym przy ul. Łużyckiej
- strzelnica przy ul. Słonecznej
- Centrum Wodne „Laguna”
- place do gry w koszykówkę
- plaże nad jeziorami Wełtyń (wypożyczalnia sprzętu pływającego), Steklno i Wirów

Ponadto w poszczególnych miejscowościach gminy istnieją wiejskie boiska sportowe, wykorzystywane przez Ludowe Kluby i Zespoły Sportowe działające w miejscowościach posiadających boisko. Wiejskie zespoły piłkarskie biorą udział w rozgrywkach Gminnej Ligi Piłki Nożnej, a są to: Victoria Stare Brynki, Odra Gryfino, Sparta Sobiemyśl, Eldora Nowe Czarnowo, Sokół Dołgie, Rybak Wełtyń, Wicher Steklno, Pionier Chwarstnica, Orkan Drzenin.

2.7.6 Trasy turystyczne

Do opracowanych w przewodniku „Rowerem po gminie Gryfino” gminnych tras rowerowych należą:

„Szlak Odrzańsko-Bukowy” - dł. 32,5 km: Gryfino (pl. Barnima - ul. Targowa) - Żabnica - Dębce - Daleszewo - Stare Brynki - Puszcza Bukowa - Jarząbki - jez. Binowo - Wysoka Gryfińska - Gardno - Wełtyń - Gryfino);

Szlak „Wełtyńsko-Tywiański” - dł. 34,9 km: Gryfino (pl. Barnima) - ścieżka rowerowa do jez. Wełtyń - Wełtyń - Chwarstnica - Borzym - Borzymek - Mielenko Gryfińskie - Wirówek - Wirów - Gryfino);

Szlak „Zielona Odra” - dł. 154,5 km: Szumiłowo - Namysłin - Kłósów - Czelin - Cedyński Park Krajobrazowy - Gozdowice - Siekierki - Stara Rudnica - Stary Kostrzynek - Osinów Dolny - Cedynia - Lubiechów Dolny - Bielinek - Piasek - Zatoń Dolna - Krajnik Górny - Krajnik Dolny - Ognica - Widuchowa - Marwice - Krzypnica - Krajnik - Pniewo - Gryfino - Żabnica - Dębce - Stare Brynki - Leśnictwo Radziszewko - Puszcza Bukowa - Szczecin Żydowce - Szczecin Podjuchy);

„Szlak Leśny” - 29,5 km: Gryfino (pl. Barnima) - Szczawno - Żórawie - Bartkowo - Gajki - Steklino - Czarnówko - Pacholeta - Krzypnica - Krajnik – „Krzywy Las” (pomnik przyrody) - Pniewo - Gryfino (Centrum Wodne „Laguna”);

„Szlak Tekliński” - 29,5 km: Gryfino (pl. Barnima) - ścieżka rowerowa do jez. Wełtyń - Wirów - Wirówek - Bartkowo - Śremsko - Steklno - Steklino - Nowe Czarnowo - Pniewo - Żórawki - Tywina - Gryfino (Centrum Wodne "Laguna")²⁸.

Długość ścieżki rowerowej o asfaltowej nawierzchni wynosi w Gminie Gryfino: 1950 m.

Znakowane szlaki turystyczne piesze:

„Szlak Nadodrzański” (czerwony) - dł. 144,1 km: Radziszewo - przeł. Trzech Braci - wzg. Bukowiec (149 m n.p.m.) - Droga Kołowska - Głaz Kołyska - Binowo - Chlebowo - Gryfino (dworzec PKP) - „Krzywy Las” (pomnik przyrody) - Dolna Odra - Rurka - Chojna - Stoki - Cedyński Park Krajobrazowy - Głazy Bliźniaki (pomnik przyrody) - dąb „Król” (pomnik przyrody) - Puszcza Piaskowa - Lubiechów Dolny - Cedynia - Góra Czcibora - Osinów Dolny - Stary Kostrzynek - Stara Rudnica - Siekierki - Gozdowice - Mieszkowice);

²⁸ Urbański, A., *Rowerem po gminie Gryfino*, Gryfino 2002.

„**Szlak Woja Żelislawa**” (zielony) - dł. 31,2 km: Gryfino - dworzec PKP - Wełtyń - Żelislawiec - Binowo - Czajcza Przełęcz - przeł. Trzech Braci - Szwedzki Kamień (pomnik przyrody) - Grobla Zielawy - grodzisko Chojna - Skórcza Góra - jez. Szmaragdowe;

„**Równiny Wełtyńskiej i Pojezierza Myśliborskiego**” (niebieski) - 21,45 km: Chlebowo – Wełtyń – Chwarstnica – Rożnowo;

„**Czepiński**” (czarny) - 20,06 km: Czepino PKP – Las Osuchów - Wełtyń – Jezioro Wirów - Żórawie - Pniewo – Dolna Odra;

„**Artyleryjski**” (żółty) - 10,16 km: Szczecin Klucz – Kluczewko – Omulne – Chlebowo – Lisia Miedza – Jarząbki;

„**Stekliński**” (żółty) - 18,06 km: Żórawki – Żórawie – Szczawno – Bartkowo – Steklno – Czarnówko – Lubicz.

Szlaki konne

Przez Gminę Gryfino przebiega szlak konny Templariuszy: Szczecin – Wełtyń – Cedynia – Moryń – Bielin

Szlak o średniej trudności, z dziewięcioma etapami o długości od 25 do 45 km. Szlak tworzą dwie pętle, co umożliwia zmniejszenie liczby etapów. Trasa ma charakter międzynarodowy, gdyż łączy się z Niemcami poprzez Gryfino i Osinów Dolny²⁹.

2.7.7 Informacja turystyczna

W gminie Gryfino Centrum Informacji Turystycznej znajduje się w Pałacyku pod Lwami przy ul. Bol. Chrobrego 48. CIT funkcjonuje w strukturze GDK. Centrum udziela informacji na temat: atrakcji turystycznych znajdujących się na terenie gminy, miejsc noclegowych, gastronomicznych i parkingowych; prowadzi sprzedaż map, książek, przewodników i biletów na imprezy. Według pracowników punktu w okresie letnim jest wzmożony ruch, głównie rowerzystów polskich i niemieckich, ale również turystów pieszych i samochodowych, chociaż w mniejszej ilości. W miesiącu lutym, przed festiwalem Włóczykij, również ruch jest większy. W przypadku dużych imprez w mieście, Centrum sprzedaje/rozdaje wejściówki, więc ruch jest większy. Oprócz tego ludzie odwiedzają Centrum by skorzystać z darmowego internetu. Średnio miesięcznie jest to około 30 osób,

---

²⁹ Szerzej zob. *Program rozwoju turystyki w województwie zachodniopomorskim na lata 2003-2006. Trasy konne – projekt*, opracowany przez Regionalne Biuro Gospodarki Przestrzennej Województwa Zachodniopomorskiego, Szczecin 2005.

korzystających od kilku minut do ponad 2 godzin. Oprócz wymienionych zadań Centrum Informacji Turystycznej prowadzi statystykę osób odwiedzających punkt. Uzyskane dane przedstawiono w formie tabeli.

**Ilość polskich i zagranicznych turystów odwiedzających
Centrum Informacji Turystycznej w Gryfinie w miesiącach kwiecień – sierpień 2009 r.**

miesiąc	Polacy	obcokrajowcy	razem
kwiecień	57	3	60
maj	47	7	54
czerwiec	93	6	99
lipiec	89	30	119
sierpień	162	15	177

Źródło: Centrum Informacji Turystycznej w Gryfinie

W przyszłości najlepszym miejscem lokalizacji – dla spełniającej standardy Polskiej Organizacji Turystycznej - Centrum Informacji Turystycznej w Gryfinie będzie nabrzeże.

2.7.8 Wydarzenia o znaczeniu istotnym dla rozwoju turystyki

Wydarzenia cykliczne:

- Gryfiński Festiwal Miejsc i Podróży „Włóczyki” – luty

„Włóczyki” to festiwal poświęcony podróżowaniu oraz kulturze wybranych miejsc z odległych zakątków świata. W ramach festiwalu odbywają się prezentacje filmów, pokazy slajdów, spotkania z podróżnikami, a także degustacje „smaków świata”. Festiwal cieszy się ogromnym zainteresowaniem miłośników filmu, podróży i przygody.

- Festiwal Intymnych Form Artystycznych - FIFART – kwiecień

Każdego roku zmienia się tematyka prezentacji artystycznych. Cechą wspólną jest – szeroko rozumiana bliskość sztuki, artyści i odbiorcy oraz indywidualnie odczuwana intymność wypowiedzi artystycznej. Na FIFArt składają się: monodramy, małe formy teatralne, piosenka autorska, performance, kawiarnia poetycka, ekspozycje plastyczne i koncerty muzyczne.

- Gryfińskie Rajdy Rowerowe - kwiecień – październik

Organizowane od 1994 roku. Jest to cykl 7-10 rajdów o długości ok. 25-35 km. Celem imprezy jest poprawa zdrowia, kondycji, bezpieczeństwa rowerzystów, a także poznawanie

walorów przyrodniczych i krajoznawczych ziemi gryfińskiej. W rajdach możliwy jest udział rodzinny i indywidualny. Każdy uczestnik powinien posiadać biuletyn Rajdów w celu potwierdzenia uczestnictwa. Zawarte są w nim także potrzebne mapki i informacje.

- Koncert tańca współczesnego - kwiecień/maj

Coroczna prezentacja dorobku artystycznego Teatru Tańca VOGUE wzbogacana często spektaklami zapraszanych gości z Polski i zagranicy, a także imprezami towarzyszącymi jak np. wystawy zdjęć, projekcje.

- Dni Gryfina 1-3 maja

Organizowane od 1995 roku. Jest to największa 3-dniowa impreza promocyjna miasta. W Czasie Dni Gryfina prezentują się na plenerowej scenie zarówno zespoły z gminy Gryfino, jak również gwiazdy estrady polskiej i zagranicznej. Wstęp na imprezy jest wolny. W tych dniach odbywa się także szereg znaczących imprez towarzyszących, głównie sportowych. Wszystko to sprawia, że do Gryfina przybywają tysiące zainteresowanych udziałem w imprezach osób.

- Międzynarodowe Spotkania Szachowe - 1-3 maja

Odbywają się od 1997 r. Rozgrywki obejmują zawsze Mecz Miast (reprezentacje 10-osobowe) oraz Otwarty Turniej Błyskawiczny dla wszystkich chętnych. Ponadto 1 maja odbywa się Międzynarodowy Turniej Szachowy "Gryfino-Open" oraz 2 i 3 maja otwarty Międzynarodowy Maraton Szachowy "Dolna Odra-CUP". Są to imprezy towarzyszące corocznym Dniom Gryfina.

- Biegi Transgraniczne „Doliną Dolnej Odry” - 3 maja, 3 października

Organizowany od 1995 r. Organizowany jest dwa razy w roku:
03.05 - z Niemiec do Polski (rocznica uchwalenia Konstytucji 3 Maja)
03.10 - z Polski do Niemiec (Święto Zjednoczenia Niemiec)

Udział w biegach biorą zawodnicy z Polski i Niemiec w 8 kategoriach wiekowych.

- Wyścigi Smoczyc Łodzi

Zawody na rzece Rogalicy o Puchar Burmistrza Miasta i Gminy Gryfino

- Międzynarodowy Festiwal Mini Piłki Nożnej – czerwiec

Organizowane od 1993 roku. Początkowo organizowany jako Festiwal Ogólnopolski, z czasem przekształcił się w Festiwal Międzynarodowy. Festiwal odbywa się w trzech grupach wiekowych (11-13 lat). Uczestniczy w nich ok. 60 drużyn z Polski i zagranicy. Mecze odbywają się na boiskach trawiastych na obiektach sportowych Gryfina. Festiwal cieszy się dużą popularnością wśród kibiców piłki nożnej.

- Gryfiński Festiwal Rowerowy „Jazz Bike” - lato

Latem nad jeziorem Wełtyń odbywa się Gryfiński Festiwal Rowerowy

- Zderzenie Sztuk i Kultur "Sztukowanie" – wrzesień

Koncerty, filmy, spektakle, sztuka ulicy, performance, widowiska taneczne

- Tydzień Żurawi - wrzesień/październik

W tym czasie na terenie Miedzodrza jest największe, jedyne w swoim rodzaju skupisko żurawi, zwanych słonecznymi ptakami. Z tej okazji organizowane są wycieczki wieczorne i poranne w celu podpatrywania żurawi, niespodzianki edukacyjne dla maluchów, wykłady.

Inne planowane wydarzenia:

- Gryfińskie Spotkania Historyczne,
- Spotkania Młodzieży Niepełnosprawnej.

2.7.9 Baza noclegowa Miasta i Gminy Gryfino

Miasto i Gmina Gryfino - baza noclegowa

I.p.	NAZWA OBIEKTU	ADRES	ILOŚĆ MIEJSC NOCLEGOWYCH
1.	Ośrodek Sportu i Rekreacji	Gryfino ul. Sportowa 3 74-100 Gryfino	120 miejsc
2.	Hotelik „Jasiek”	Gryfino ul. Łużycka 100 74-100 Gryfino	20 miejsc
3.	Hotel	Gryfino ul. Orłąt Lwowskich 10 74-100 Gryfino	4 miejsca (+ możliwość dostawienia kolejnych 4 miejsc)
4.	Pensjonat „Ato1”	Gryfino ul. Wodnika 74-100 Gryfino	
5.	„Pensjonat” Jerzy Sarecki	Gryfino ul. Sprzymierzonych 1 (budynek dworca PKP) 74-100 Gryfino	13 miejsc
6.	Noclegi Krystyna Wardak	Gryfino ul. Szczecińska 56 74-100 Gryfino	10 miejsc
7.	Motel „Saga”	Pniewo ul. Gryfińska 4 74-105 Nowe Czarnowo	76 miejsc
8.	Pensjonat „Zielone Wzgórze”	Czepino ul. Gryfińska 60 74-100 Gryfino	40 miejsc
9.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Bukowiniec” Bożena Kowalczyk i Krzysztof Wyburczy	Żórawie 6d 74-100 Gryfino	Tylko w czasie ferii zimowych i wakacji 9 miejsc
10.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Przy Lesie” Katarzyna Bartosiewicz	Żórawie 1e 74-100 Gryfino	

11.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Wirówek”	Wirówek ul. Ogrodowa 1 74-100 Gryfino	95 miejsc
12.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Stary Młyn nad Tywą” Janusz i Magdalena Różakowie	Osuch 1 74-100 Gryfino	6 miejsc (+ możliwość dostawienia kolejnych 6 miejsc)
13.	Gospodarstwo Agroturystyczne „Raj” Henryk Hancewicz	Włódkowice 5 74-111 Lubanowo	20 miejsc Możliwość rozbicia namiotu
14.	Ośrodek Wypoczynkowy „Szałamaja” na Wyspie Dziczaj	Wirów 74-100 Gryfino Właściciel: PSS Społem ul. Bol. Chrobrego 46 74-100 Gryfino	Tylko w okresie letnim (lipiec, sierpień) 100 miejsc (6-cio osobowe domki typu Brda, 2- i 3-osobowe domki campingowe, 50-cio osobowe pawilony)
15.	Ośrodek Wypoczynkowy „Pod Muszlami” Grzegorz Frątczak	Wirów 74-100 Gryfino	(domki campingowe, pole namiotowe)
16.	Ośrodek Wypoczynkowy „Ptasi Dwór”	Steklno 74-105 Steklno	30 miejsc (pawilon 5-osobowy, domek, domek holenderski) 30 miejsc (pole namiotowe i campingowe)
17.	Pole namiotowe	Żabnica ul. 3-go Maja 4 74-100 Gryfino	15 miejsc

Źródło: www.gryfino.pl/WrotaGryfina

2.7.10 Infrastruktura wędkarska

Wędkarstwo to rodzaj hobby lub sportu polegający na łowieniu ryb przy użyciu wędki. W wędkarstwie śródlądowym wyróżnia się pięć jego rodzajów. W każdym z nich używa się innej metody wędkowania i przystosowanej do danej metody wędki:

- wędkarstwo muchowe,
- wędkarstwo podlodowe,
- wędkarstwo spinningowe,
- wędkarstwo spławikowo-gruntowe,
- trolling (wędkarstwo).

Wędkarstwo mogą uprawiać osoby w każdym wieku. Od 14 roku życia można zapisać się do Polskiego Związku Wędkarskiego, który nadzoruje działania wszystkich kół wędkarskich istniejących w dużych i średnich miejscowościach.

W obrębie gminy Gryfino, ze względu na dużą ilość akwenów wodnych w zasadzie uprawiany jest obecnie niemal każdy z wymienionych rodzajów wędkarstwa, z wyjątkiem muchowego – mało popularnego w tej części Polski. Z pośród akwenów stojących, do atrakcyjnych zaliczają się wszystkie jeziora położone w gminie. Niestety brak na większości z nich odpowiedniej infrastruktury, która mogłaby służyć wędkarzom. Na jeziorze Wełtyń w większości składają się na nią prowizorycznie wykonane kładki, do których dostęp jest niejednokrotnie utrudniony. Brakuje również wypożyczalni sprzętu, który mógłby służyć wędkarzom, a także informacji o punktach wykupienia kart zezwalający na połów ryb w akwencie. Mimo to jezioro należy do najatrakcyjniejszych w regionie pod względem wędkarskim ze względu na coroczne zarybianie: szczupakiem, linem i karpem. Oprócz tych ryb można w nim złowić min.: okonie i leszcze. Atrakcyjne pod względem wędkarskim jest również jezioro Steklno, które również jest systematycznie zarybiane i można w nim złowić: karpie, liny, szczupaki i sandacze. Elementem promocyjnym gminy pod względem wędkarskim może być fakt występowania w jeziorze Krzywienko ryby sterlety (czeczugi) z rodziny jesiotrów, dorastającej do 80 cm długości, występującej w Morzu Czarnym i Kaspijskim. Według ustnych przekazów, ryby te podarowała caryca Katarzyna II królowi pruskiemu Fryderykowi II w 1774 r., które następnie zostały wpuszczone do wymienionego jeziora. Według informacji zawartych w źródłach odławiano je w ilości: 14 sztuk w 1820 r., 10 w 1826, 11 w 1836, wpuszczając do jeziora nowych 41. Do najbardziej atrakcyjnych pod względem wędkarskim łowisk należałoby zaliczyć te zlokalizowane wzdłuż tzw. Ciepłego Kanału. W przeszłości łapano w nim rekordowe okazy ryb w tym min. kilkudziesięciokilowe sumy. Obecnie z kanału odławiane są ryby przez zawodowych rybaków, co znacznie przetrzebiło ich populację. Wystąpił konflikt pomiędzy wędkarzami a rybakami eksploatującymi to łowisko. Niezbędne jest uregulowanie tej kwestii.

Zagospodarowania pod względem wędkarskim wymaga również teren Międzyodrza, gdzie plagą stało się kłusownictwo. Obszar ten ze względu na swoją ograniczoną dostępność nie może obecnie służyć wszystkim wędkarzom, dla których kontakt z przyrodą niejednokrotnie jest ważniejszy od złapanej ryby.

Oprócz wymienionych jezior i zbiorników gminnych znajdują się prywatne akweny wodne przeznaczone dla wędkarzy np. w pobliżu „Starego Młyna nad Tywą”.

W związku z wielkim potencjałem gminy w zakresie wędkarstwa, za wskazane należy uznać wydanie przewodnika po najatrakcyjniejszych łowiskach zlokalizowanych na jej obszarze.

Rozdział 3.

ANALIZA POTENCJAŁU TURYSTYCZNEGO GMINY GRYFINO

Analiza SWOT – nazwa SWOT jest akronimem angielskich słów Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse), Threats (zagrożenia). Analiza SWOT jest metodą identyfikacji kategorii słabych i silnych stron oraz szans i zagrożeń. Głównym celem analizy SWOT jest określenie aktualnej i perspektywicznej pozycji gminy oraz prognoza strategii postępowania. Zakres czynników, które mają wpływ na przedmiot analizy SWOT to czynniki zewnętrzne i wewnętrzne. Skuteczna ich identyfikacja jest podstawą analizy SWOT. Mocne strony, czyli atuty (czynniki wewnętrzne pozytywne) – to walory gminy, które w sposób pozytywny wyróżniają ją w otoczeniu i spośród konkurencji. Słabe strony gminy (czynniki wewnętrzne negatywne) – są konsekwencją ograniczeń zasobów i niedostatecznych kwalifikacji. Szybkie i obiektywne rozpoznanie oraz zdefiniowanie ww. czynników może łatwo ograniczyć ich negatywny wpływ. Szczegółowa analiza aktywów, jakimi gmina dysponuje w każdym obszarze swojej działalności zmierza do ustalenia jej atutów (mocnych stron) i słabości jako wyznaczników siły konkurencyjności gminy. Świadomość własnych atutów i słabości ma podstawowe znaczenie w kształtowaniu realistycznej strategii rozwoju gminy. Gmina, która w porównaniu z konkurentami wykazuje więcej silnych, niż słabych punktów ma większe możliwości wykorzystania stwarzanych przez otoczenie szans i umocnienia lub obrony (w przypadku przewagi zagrożeń) dotychczasowej pozycji rynkowej. Szanse (czynniki zewnętrzne pozytywne) – to zjawiska i tendencje w otoczeniu, które odpowiednio wykorzystane staną się impulsem do rozwoju oraz osłabiają zagrożenia. Zagrożenia (czynniki zewnętrzne negatywne) – to wszystkie czynniki zewnętrzne, które postrzegamy jako bariery dla rozwoju gminy, utrudnienia lub dodatkowe koszty działania.

3.1 WEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIE ROZWOJU TURYSTYKI

Atuty turystyczne gminy

Atrakcyjne położenie Gminy

Bogactwo krajobrazowe: rzeki, jeziora, krzywy las, park, itp.,
--

Obszar Międzyodrza,
 Dobra dostępność komunikacyjna – S-3,
 Obecność Centrum Wodnego „Laguna”,
 Dobre warunki inwestycyjne stworzone przez Gminę,
 Bogata historia i obecna oferta kulturalna Gminy,
 Wysoki poziom bezpieczeństwa turystów,
 Możliwość wykorzystania nieczynnej linii kolejowej,
 Obecność licznych zabytków na terenie Gminy,
 Obecność wielu imprez kulturalnych i sportowych na terenie Gminy,
 Aktywizacja i edukacja turystyczna społeczeństwa.

Głównym atutem Gminy Gryfino w obszarze turystyki jest atrakcyjne położenie komunikacyjne nad drogą wodną Odry oraz wzdłuż ważnych, międzynarodowych szlaków drogowych i kolejowych. Niezwykle atrakcyjnym dla przyszłości turystyki wydaje się być obszar tzw. Międzyodrza odzyskany dla Gminy po upadku granic wewnętrznych Unii Europejskiej. Gmina Gryfino posiada bogatą historię, która obecnie nie jest w pełni wykorzystania dla rozwoju turystyki. Liczne atrakcje turystyczne i walory przyrodnicze i kulturowe pokazują ukryty jeszcze w dużej mierze potencjał turystyczny gminy. Spory potencjał turystyczny widoczny jest w infrastrukturze CW „Laguna” i akwenach wód śródlądowych gminy. Wiele nadziei daje przejęcie przez gminę byłych szlaków kolejowych z przeznaczeniem na drogi rowerowe.

W Strategii sukcesu Miasta i Gminy Gryfino uwzględniono większość zapisów analizy atutów Gminy oprócz trzech elementów: *bogata historia i obecna oferta kulturalna gminy, wysoki poziom bezpieczeństwa turystów, możliwość wykorzystania nieczynnej linii kolejowej.*

Słabości turystyki w gminie

Słaba sieć bazy noclegowej i gastronomicznej, w szczególności w mieście Gryfinie,
 Słabo rozwinięta infrastruktura komunikacyjna: mało parkingów, zły stan dróg,
 Nieliczne ścieżki rowerowe,
 Brak obwodnicy Gryfina i Wełtynia,
 Brak zagospodarowania nabrzeża, brak mariny i plaży,

Braki produktów turystycznych w ofercie turystycznej Gminy,
 Niedostateczna informacja i promocja Gminy,
 Słabe wyeksponowanie zabytków,
 Brak możliwości tankowania jednostek pływających na wodzie,
 Brak sprzętu ratowniczego w celu zapewnienia bezpieczeństwa na wodzie,
 Brak organizacji turystycznych działających na terenie Gminy.

Główną słabością Gminy Gryfino w sferze turystyki jest odwrócenie się gminy od Odry i akwenów śródlądowych. Gmina nie posiada zagospodarowanego nabrzeża Regalicy i Odry Zachodniej a także nie zagospodarowało turystycznie swoich jezior. Brak tu portów i przystani, zaplecza lądowego dla żeglarzy i białej floty, brak kąpielisk. Układ przestrzenny miasta nie ciąży ku wodzie. Gmina nie posiada zintegrowanej oferty turystycznej adresowanej do konkretnego odbiorcy. Atrakcje turystyczne są słabo wyeksponowane i oznakowane. Nie dokonała się jeszcze integracja osób i instytucji dla rozwoju turystyki na terenie gminy. Ponadto słabo rozwinięta jest infrastruktura komunikacyjna gminy przeznaczona dla ruchu turystycznego.

W Strategii sukcesu Miasta i Gminy Gryfino uwzględniono część zapisów analizy słabości gminy oprócz nw.: nieliczne ścieżki rowerowe, brak obwodnicy Gryfina i Wełtynia, braki produktów turystycznych w ofercie turystycznej gminy, niedostateczna informacja i promocja gminy, brak możliwości tankowania jednostek pływających na wodzie, brak sprzętu ratowniczego w celu zapewnienia bezpieczeństwa na wodzie, brak organizacji turystycznych działających na terenie gminy.

3.2 ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU TURYSTYKI

Zewnętrzne szanse rozwoju turystyki w gminie:

Układ z Schengen, który przywrócił Gminie Międzyodrze,
 Ścieżki rowerowe w otoczeniu Gminy,
 Potencjalne szlaki kajakowe m.in. na Odrze,
 Bliskość aglomeracji szczecińskiej i berlińskiej,
 Możliwość wykorzystanie dotacji z funduszy unijnych,
 Układ sieci szlaków turystycznych o zasięgu transgranicznym,
 Istniejąca infrastruktura kolejowa w otoczeniu Gminy,

Rozwój kontaktów międzynarodowych,
Powstanie drogi S-3.

Główne szanse rozwoju Gminy Gryfino, identyfikowane w otoczeniu gminy, pojawiają się w związku z bliskością aglomeracji berlińskiej i szczecińskiej, gdzie poszukiwani będą nabywcy oferty turystycznej gminy. Wiele nadziei związanych jest z istniejącym już poważnym ruchem turystycznym rowerowych i wodnym na obszarze przygranicznym, w Niemczech, oraz rozwojem drogi wodnej na Odrze, a także ekspresowej drogi S-3. Ważnym elementem będzie tutaj rozwinięcie aktywnej współpracy z partnerami zagranicznymi i krajowymi.

W Strategii sukcesu Miasta i Gminy Gryfino uwzględniono część zapisów analizy szans zewnętrznych dla rozwoju turystycznego Gminy oprócz nw.: ścieżki rowerowe w otoczeniu Gminy, możliwość wykorzystania dotacji z funduszy unijnych, układ sieci szlaków turystycznych o zasięgu transgranicznym, istniejąca infrastruktura kolejowa w otoczeniu gminy, rozwój kontaktów międzynarodowych.

Zewnętrzne zagrożenia rozwoju turystyki w gminie:

Konkurencja z zewnątrz (większa atrakcyjność innych gmin np. Szczecina),
Elektrownia atomowa i elektrownia Dolna Odra,
Zanieczyszczenie środowiska - m.in. brudna Odra, spalarnia w Schwedt,
Intensywny tranzytowy transport drogowy,
Zagrożenie powodziowe związane z Odrą,
Zmiany prawa w odniesieniu do turystyki (wzrost VAT),
Rozwój sieci Natura 2000 utrudniający inwestowanie,
Nadmierny rozwój przemysłu w otoczeniu Gminy,
Pogarszające się bezpieczeństwo w otoczeniu Gminy,
Nie wprowadzenie w Polsce waluty europejskiej,
Zły stan nabrzeży na Odrze także poza Gminą,
Brak współpracy z partnerami zagranicznymi,
Sezonowość popytu na turystykę w Gminie.

Główne zagrożenia zewnętrzne dla rozwoju turystyki w Gminie Gryfino, to utrwalenie stereotypu gminy z wielkim przemysłem, który ponadto zagraża środowisku przyrodniczemu.

Dodatkowo niebezpiecznym elementem dla turystyki są plany rozwoju energetyki atomowej w otoczeniu gminy.³⁰ Zagrożeniem jest także niekontrolowany i niewykorzystany dla turystyki nadmierny ruch tranzytowy, który pojawi się wraz z ukończeniem budowy drogi ekspresowej S-3. Zagrożeniem dla rozwoju turystyki w Gminie Gryfino jest także znaczny potencjał turystyczny i świetna infrastruktura w tym zakresie sąsiedniej gminy Gartz.

W Strategii sukcesu Miasta i Gminy Gryfino uwzględniono część zapisów analizy zagrożeń zewnętrznych dla rozwoju turystycznego Gminy oprócz nw.: konkurencja z zewnątrz (większa atrakcyjność innych gmin np. Szczecina), intensywny tranzytowy transport drogowy, zmiany prawa w odniesieniu do turystyki (wzrost VAT), pogarszające się bezpieczeństwo w otoczeniu gminy, nie wprowadzenie w Polsce waluty europejskiej, zły stan nabrzeży na Odrze także poza Gminą, brak współpracy z partnerami zagranicznymi, sezonowość popytu na turystykę w Gminie.

---

³⁰ temat już nieaktualny (VI 2010).

Rozdział 4.

WIZJA, MISJA, CELE STRATEGII ROZWOJU TURYSTYKI

4.1 CELE STRATEGICZNE ROZWOJU TURYSTYKI MIASTA I GMINY GRYFINO

W oparciu o wnioski wypracowane przez zespoły na seminarium oraz na podstawie analizy wynikającej z diagnozy stanu rozwoju turystyki w gminie, można sformułować obecne i przyszłościowe uwarunkowania rozwoju turystyki gminy, które wymagają koncentracji działań rozwojowych w następujących obszarach:

Infrastruktura turystyczna

Atrakcje i produkty turystycznych

Komunikacja

Wizerunek gminy

Zagospodarowanie wód

Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa

W ramach ww. obszarów określono następujące cele strategiczne (długookresowe), a w ich ramach cele średniookresowe do osiągnięcia w perspektywie 2020 r.:

1. Rozwój infrastruktury turystycznej

Rozwój sieci rowerowej

Rozwój informacji turystycznej

Rozwój bazy gastronomicznej i hotelowej na terenie Gminy

Zagospodarowanie turystyczne Międzyodrza

Poprawa oznakowania atrakcji turystycznych i szlaków turystycznych

2. Rozwój atrakcji i produktów turystycznych wraz z ich promocją

Wykorzystanie atrakcji gminnych dla rozwoju produktów turystycznych

Podniesieniu poziomu turystycznej promocji Gminy

Wyeksponowanie walorów przyrodniczych Gminy
Stworzenie markowego produktu turystycznego
Zwiększenie liczby i jakości całorocznych, cyklicznych imprez na terenie Gminy
Rozwój turystyki ekstremalnej
Aktywizacja i promocja wędkarstwa
Rozwój systemu tzw. bezkrwawych łowów (fotografowanie)
Wykreowanie oferty turystycznej dla ludzi starszych i zorganizowanych grup młodzieży

3. Polepszenie i wykorzystanie dostępności komunikacyjnej

Wykorzystanie położenia Gminy dla rozwoju turystyki
Poprawa jakości stanu dróg na obszarze Gminy
Rozwój dróg tranzytowych
Poprawa komunikacji transgranicznej
Usunięcie barier w turystyce osób niepełnosprawnych

4. Zmiana wizerunku gminy z przemysłowo-tranzytowego na środowiskowo-turystyczny

Rozwój funkcji środowiskowych gminy
Rozwój alternatywnych źródeł energii
Wdrożenie zasad rozwoju zrównoważonego we wszelkiej aktywności Gminy
Ograniczenie negatywnego oddziaływania Dolnej Odry na wizerunek turystyczny Gminy

5. Rozwój funkcji turystycznych związanych z wodami

Rozwój funkcji turystycznych nabrzeży Odry i Regalicy
Rozwój funkcji ekspozycyjno - wystawienniczej na nabrzeżu Regalicy
Rozwój usług żeglarskich i białej floty
Rozwój szlaków kajakowych
Poprawa bezpieczeństwa turystyki wodnej
Poprawa jakości wód płynących

6. Aktywizacja współpracy lokalnej, międzyregionalnej i międzynarodowej dla rozwoju turystyki

Rozwój organizacji działających na rzecz turystyki

Rozwijanie współpracy z samorządami terytorialnymi Niemiec dla rozwoju turystyki

Stworzenie sieci szlaków turystycznych o zasięgu transgranicznym

Aktywizacja turystyczna społeczeństwa Gminy

Rozwój współpracy międzygminnej

Lepsze wykorzystanie funduszy unijnych dla rozwoju turystyki w Gminie

4.2 BADANIE ZGODNOŚCI CELÓW STRATEGICZNYCH ROZWOJU TURYSTYKI GMINY Z: NARODOWĄ STRATEGIĄ ROZWOJU TURYSTYKI (NSRT) NA LATA 2006–2013, STRATEGIĄ ROZWOJU TURYSTYKI W WOJEWÓDZTWIE ZACHODNIOPOMORSKIM DO 2015 (SRTWZ) ORAZ LOKALNYM REGIONALNYM PROGRAMEM OPERACYJNYM (RPO)

1. Rozwój infrastruktury turystycznej

Zapisy tego celu strategicznego odpowiadają zapisom strategii nSRT w obszarze priorytetowym nr 4:

„Kształtowanie przestrzeni turystycznej”

a także odpowiada zapisom nSRT w obszarze priorytetowym nr 1 .:

„Rozwój produktów turystycznych – cel operacyjny 2 – „Rozwój infrastruktury turystycznej”,

oraz 4 obszarowi priorytetowemu strategii SRTWZ:

„Kształtowanie przestrzeni turystycznej”,

a ponadto w szczególności celowi operacyjnemu IV.1

Kształtowanie infrastruktury na styku środowisk woda/ląd,

a ponadto odpowiada 5 osi rozwoju **RPO**:

Turystyka, kultura i rewitalizacja

a w szczególności poddziałaniu 5.1.1. Infrastruktura turystyki

2. Rozwój atrakcji i produktów turystycznych wraz z ich promocją

Zapisy tego celu strategicznego odpowiadają zapisom strategii **nSRT** w obszarze priorytetowym nr 1:

„Rozwój produktów turystycznych”

oraz 1 obszarowi priorytetowemu strategii **SRTWZ**:

„Rozwój markowych produktów turystycznych”,

a ponadto odpowiada 5 osi rozwoju **RPO**:

„Turystyka, kultura i rewitalizacja”

a w szczególności poddziałaniu 5.1.2.

„Regionalny system informacji turystycznej oraz rozwój produktów turystycznych”.

3. Polepszenie i wykorzystanie dostępności komunikacyjnej

Zapisy tego celu strategicznego odpowiadają zapisom strategii **nSRT** w obszarze priorytetowym nr 4:

„Kształtowanie przestrzeni turystycznej” –

cel operacyjny 2 – „Zwiększenie dostępności turystycznej regionów przez rozwój transportu”,

oraz 4 obszarowi priorytetowemu strategii SRTWZ:

„Kształtowanie przestrzeni turystycznej”,

a ponadto w szczególności celowi operacyjnemu IV.4.2

„Uwzględnienie potrzeb regionalnego ruchu turystycznego przy modernizacji ponadto rozbudowie infrastruktury transportowej”,

a ponadto odpowiada 2 osi rozwoju RPO:

„Rozwój Infrastruktury transportowej i energetycznej”

a w szczególności poddziałaniu 2.1.1.

” Regionalna infrastruktura drogowa”.

4. Zmiana wizerunku gminy z przemysłowo-tranzytowego na środowiskowo-turystyczny

Zapisy tego celu strategicznego odpowiadają zapisom strategii nSRT w obszarze priorytetowym nr 3:

„Wsparcie marketingowe”

– cel operacyjny 2 – „Zwiększenie efektywności działań marketingowych w turystyce”,

oraz 3 obszarowi priorytetowemu strategii SRTWZ:

„Wsparcie marketingowe”,

a w szczególności działaniu III.1.2

„Kreowanie spójnego wizerunku turystycznego regionu”,

a ponadto odpowiada 5 osi rozwoju **RPO**:

„Turystyka, kultura i rewitalizacja”

a w szczególności poddziałaniu 5.1.2.

” Regionalny system informacji turystycznej oraz rozwój produktów turystycznych”.

a ponadto odpowiada 4 osi rozwoju **RPO**:

„Infrastruktura ochrony środowiska”

a w szczególności poddziałaniu 4.5.2.

” Promowanie bioróżnorodności i ochrona przyrody”.

5. Rozwój funkcji turystycznych związanych z wodami

Zapisy tego celu strategicznego odpowiadają zapisom strategii **nSRT** w obszarze priorytetowym nr 4:

„Kształtowanie przestrzeni turystycznej”.

cel operacyjny 2:

„Zwiększenie dostępności turystycznej regionów przez rozwój transportu” –

działanie – wsparcie budowy i modernizacji portów pasażerskich i żeglugi śródlądowej i morskiej z uwzględnieniem ruchu turystycznego

oraz 4 obszarowi priorytetowemu strategii **SRTWZ**:

„Kształtowanie przestrzeni turystycznej”.

a w szczególności celowi operacyjnemu IV.1.2

„Wsparcie infrastruktury żeglugi śródlądowej ponadto morskiej”.

a ponadto odpowiada 2 osi rozwoju **RPO**:

„Rozwój Infrastruktury transportowej i energetycznej”

a w szczególności poddziałaniu 2.1.5.

” Wzmocnienie portów morskich i rzecznych”.

6. Aktywizacja współpracy lokalnej, międzyregionalnej i międzynarodowej dla rozwoju turystyki

Zapisy tego celu strategicznego odpowiadają zapisom strategii **nSRT** w obszarze priorytetowym nr 5:

„Wsparcie instytucjonalne” –

cel operacyjny 1 –

Wsparcie instytucji i organizacji działających w obszarze turystyki

oraz priorytetowi nr 2:

Rozwój zasobów ludzkich – działanie – Kształtowanie społecznych kadr ruchu turystycznego.

oraz 2 obszarowi priorytetowemu strategii **SRTWZ**:

„Rozwój zasobów ludzkich”.

a w szczególności celowi operacyjnemu II.2.2

„Kształtowanie społecznych ”.

ponadto także 5 obszarowi priorytetowemu:

„Wsparcie instytucjonalne i budowa systemów rozwijających turystykę”

a ponadto odpowiada 5 osi rozwoju **RPO**:

„Turystyka, kultura i rewitalizacja”.

Podsumowując należy stwierdzić, że zapisy Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Gryfino w pełni odpowiadają zapisom:

- Narodowej Strategii Rozwoju Turystyki na lata 2006-2013,
- Strategii Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku
- Regionalnemu Programowi Operacyjnemu Województwa Zachodniopomorskiego

4.3 TURYSTYCZNA MISJA GMINY GRYFINO

W tym miejscu naszych rozważań warto przytoczyć jedną z definicji misji, która autorom opracowania wydaje się być najbardziej trafna:

Misja to zwięzłe, realistyczne sformułowanie filozofii, celów i zasad rozwoju strategicznego uwzględniające identyfikację podstawowych problemów oraz wyniki analizy SWOT.

Turystyczna misja Gminy Gryfino, rozumianej jako wspólnota wszystkich osób zamieszkujących na jej terenie:

GMINA GRYFINO W 2020 ROKU to: nowoczesna, ekologiczna gmina
z dobrze rozwiniętą infrastrukturą turystyczną,
bogata w atrakcje i produkty turystyczne,
czerpiąca korzyści z dogodnego położenia komunikacyjnego nad wodami,
realizująca efektywnie współpracę międzyregionalną.
TURYŚCI odczytują to miejsce jako przyjazny i atrakcyjny
przystanek nad wodą w ich podróży,
DLA MIESZKAŃCÓW potencjał turystyczny Gminy Gryfino
jest źródłem dochodów i sposobem na wypoczynek

Rozdział 5.

ZARZĄDZANIE STRATEGIĄ ROZWOJU TURYSTYKI (REALIZACJA, MONITORING, ANALIZA I AKTUALIZACJA)

Dla stwarzania odpowiedniego klimatu sprzyjającego realizacji prac objętych strategią rozwoju turystyki celowe jest powołanie **Zespołu Monitoringu Strategii**, składającego się z osób odpowiedzialnych za kontrolę wdrażania niniejszej strategii rozwoju.

Sugeruje się coroczną analizę możliwości budżetowych w zakresie realizacji poszczególnych celów długo- i średniookresowych Strategii Rozwoju Turystyki Gminy Gryfino oraz zrealizowanie zasady składania corocznych sprawozdań z realizacji strategii przez ww. zespół podczas uchwalania budżetu.

Strategia podlega procesom niezbędnej aktualizacji w kilkuletnich horyzontach czasowych 2012 r. i 2016 r.

W ramach stałych konsultacji społecznych zaleca się powołanie Gryfińskiej Rady Turystyki złożonej z praktyków, instytucji działających na rzecz turystyki, firm turystycznych i osób zaangażowanych w rozwój turystyki.

Przekształcenia funkcjonalno-strukturalne w Mieście i Gminie Gryfino wymagają kompleksowych i konsekwentnych, wieloletnich działań. Zestaw takich działań przedstawiony jest w rozdziale „Cele strategiczne” oraz „Karty zadań dla poszczególnych działań i programów operacyjnych”.

Jest niezwykle trudno zarekomendować kolejność działań, jakie powinna podjąć społeczność lokalna chcąc realizować strategię rozwoju turystyki. Trzeba pamiętać o dziesięcioletnim horyzoncie czasowym realizacji strategii oraz o możliwościach finansowych i organizacyjnych gminy.

Wypada przyjąć tutaj założenie, że każda złotówka wydana przez samorząd terytorialny powinna generować co najmniej drugie tyle ze środków zewnętrznych i europejskich oraz z obszaru partnerstwa publiczno – prywatnego.

Decyzje dotyczące strategii powinny zapadać w sposób bieżący w trakcie roku kalendarzowego, ale kulminacja przesądzeń związanych ze strategią będzie miała w sposób oczywisty miejsce podczas corocznego uchwalania budżetu gminy.

Wybór tematów do realizacji musi opierać się o dwa filary: pierwszy to możliwości finansowe, a drugi to efekt synergii. A mianowicie decyzja realizacyjna jednego z obszarów

strategii turystyki powinna otwierać jak najwięcej następnych możliwości rozwoju. Zaleca się, aby równocześnie realizować cele średniookresowe z każdego zarysowanego celu długookresowego. Uzyskamy wtedy efekt równoważenia rozwoju gminy.

5.1 PROPONOWANE DZIAŁANIA OPERACYJNE

CEL STRATEGICZNY NR 1

Rozwój infrastruktury turystycznej

Lp.	Działanie	Opis proponowanych czynności
1	2	3
1.1	Opracowanie koncepcji przebiegu tras rowerowych na terenie gminy	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika
1.2	Dokończenie ścieżki rowerowej Gryfino-Wełtyń	1. Zgodnie z planami zabudowy
1.3	Budowa ścieżki rowerowej w ciągu drogi nr 120 Gryfino-Wełtyń-Gardno	1. Zgodnie z planami zabudowy
1.4	Budowa ścieżki rowerowej w ciągu ulicy Łużyckiej	1. Zgodnie z planami zabudowy
1.5	Połączenie istniejących i powstających szlaków rowerowych z trasami funkcjonującymi na obszarze Niemiec.	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Montaż ozn. turystycznego
1.6	Zagospodarowanie turystyczne „Krzywego Lasu”	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Montaż ozn. turystycznego
1.7	Stworzenie ośrodka turystyki w budynku użytkowanym wcześniej przez służby celne na Międzyodrze	1. Opracowanie koncepcji 2. Realizacja inwestycyjna
1.8	Utworzenie szlaku pieszego „Po mostach” – na Międzyodrze	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Odbudowa mostów nad śluzami
1.9	Wykreowanie wydarzenia „Na orientację po kanałach Międzyodrze	1. Opracowanie koncepcji 2. Konkurs na organizację 3. Promocja oferty
1.10	Utworzenie trasy dydaktycznej „na beczkach” na Międzyodrze	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Montaż przeszkód
1.11	Utworzenie szlaku gotyckiego – szlak samochodowy	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Montaż ozn. turystycznego
1.12	Utworzenie trasy dla „nordic walking’u”	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Montaż ozn. turystycznego
1.13	Wytyczenie szlaków konnych na terenie gminy	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika
1.14	Produkt turystyczny – „Szlakiem grodzisk i kurhanów – szlak samochodowy”	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Montaż ozn. turystycznego

1.15	Produkt turystyczny – Gryfiński szlak kultu maryjnego – szlak pieszo-rowerowy	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Montaż ozn. turystycznego
1.16	Budowa stoku narciarskiego	1. Opracowanie koncepcji arch. 2. Zmiany w planie zagospodarowania 3. Realizacja inwestycyjna 4. Promocja
1.17	Budowa hoteli, pensjonatów i schronisk młodzieżowych	
1.18	Budowa Gryfińskiego Domu Kultury	1. Wykonanie dokumentacji techn. 2. Uzyskanie odp. zezwoleń i uzgodnień 3. Proces inwestycyjny

CEL STRATEGICZNY NR 2

Rozwój atrakcji i produktów turystycznych wraz z ich promocją

Lp.	Działanie	Opis proponowanych czynności
1	2	3
2.1	Rozwój produktu „Włóczykij” (ilość edycji, promocja”	1. Opracowanie koncepcji 2. Promocja
2.2	Rozwinięcie produktu „Gryfińskie rajdy rowerowe”	1. Opracowanie koncepcji 2. Promocja
2.3	Jednolite oznakowanie atrakcji turystycznych na terenie gminy Gryfino	1. Opracowanie koncepcji 2. Realizacja inwestycyjna przez zarządców dróg
2.4	Usytuowanie centrum informacji turystycznej w rewitalizowanych kwartałach nadodrzańskich	1. Wykonanie dokumentacji techn. 2. Uzyskanie odp. zezwoleń i uzgodnień 3. Proces inwestycyjny
2.5	Ekspozycja stała „Mosty Gryfina” np. na zmodernizowanym nabrzeżu	1. Opracowanie koncepcji 2. Lokalizacja w terenie 3. Wykonanie makiet, dokumentacja historyczna 4. Promocja
2.6	Zbudowanie jednodniowej oferty turystycznej dla Szczecina	1. Opracowanie koncepcji 2. Konkurs na organizację 3. Promocja oferty
2.7	Zbudowanie jednodniowej oferty turystycznej dla Berlina	1. Opracowanie koncepcji 2. Konkurs na organizację 3. Promocja oferty
2.8	Opracowanie produktu tur. dla zorganizowanych grup młodzieżowych	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie ulotki 3. Promocja
2.9	Opracowanie produktu tur. dla osób starszych	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie ulotki 3. Promocja
2.10	Odtworzenie Jarmarku św. Mikołaja (grudzień)	1. Opracowanie koncepcji 2. Konkurs na organizację 3. Dofinansowanie z budżetu gminy

2.11	Promocja dziedzictwa historycznego Gryfina	1. Opracowanie koncepcji 2. Konkurs na organizację
2.12	Szlak zabytków techniki - szlak samochodowy	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Montaż ozn. turystycznego
2.13	Bicie monety gryfińskiej (stałe, okolicznościowe)	
2.14	Konkursy drwali o herb Gryfina	1. Opracowanie koncepcji 2. Konkurs na organizację 3. Dofinansowanie z budżetu gminy
2.15	Szwedzi w Gryfinie – impreza z cyklu „Podróż w czasie”	1. Opracowanie koncepcji 2. Konkurs na organizację 3. Dofinansowanie z budżetu gminy
2.16	Uruchomienie produkcji „tabaki gryfińskiej” na potrzeby turystyki	

CEL STRATEGICZNY NR 3

Rozwiązanie problemów komunikacyjnych na terenie Gminy i w otoczeniu Gminy

Lp.	Działanie	Opis proponowanych czynności
1	2	3
3.1	Przekształcenie nieczynnych szlaków kolejowych na rowerowe	1. Inwentaryzacja szlaków 2. Przekazanie praw do terenów 3. Opracowanie koncepcji 4. Opracowanie dokumentacji 5. Realizacja
3.2	Rewitalizacja ciągów dolotowych do Regalicy	1. Opracowanie koncepcji arch. i funkcjonalnej 2. Zmiany w planach zagospodarowania 3. Realizacja inwestycyjna
3.3	Wykorzystanie wałów przeciwpowodziowych na trasy rowerowe	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Inwestycja
3.4	Utworzenie ścieżki pieszo-rowerowej do tzw. śluzy berlińskiej z dostosowaniem dla osób niepełnosprawnych	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Inwestycja
3.5	Remonty i oznakowanie dróg gminnych	Zadanie własne gminy realizowane zgodnie z budżetem

CEL STRATEGICZNY NR 4**Zmiana wizerunku Gminy
z przemysłowo-tranzytowego na środowiskowo-turystyczny**

Lp.	Działanie	Opis proponowanych czynności
1	2	3
4.1	Organizacja wydarzenia pn. „Targi Rybne”	1. Opracowanie koncepcji 2. Promocja
4.2	Opracowanie szlaków ornitologicznych na terenie gminy	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Montaż ozn. turystycznego
4.3	Wykorzystanie istniejących organizacji na rzecz dbałości o czystość rzeki Odry	1. Identyfikacja organizacji 2. Uzyskanie członkostwa
4.4	Wynajem łodzi z napędem elektrycznym i solarnym	
4.5	Budowa systemów wykorzystania energii alternatywnej w tym słonecznej i wiatrowej	1. Opracowanie koncepcji 2. Zmiany w planach zagosp. 3. Utworzenie instalacji wzorcowych 4. System edukacji 5. Promocja

CEL STRATEGICZNY NR 5**Rozwój funkcji turystycznych związanych z wodami**

Lp.	Działanie	Opis proponowanych czynności
1	2	3
5.1	Budowa bulwaru spacerowego wzdłuż brzegu Regalicy	Według oddzielnego opracowania
5.2	Rewitalizacja murów obronnych i czatowni	1. Wykonanie dokumentacji techn. 2. Uzyskanie odp. zezwoleń i uzgodnień 3. Proces inwestycyjny
5.3	Budowa przystani rzecznej	1. Opracowanie wstępnej koncepcji technicznej 2. Wykonanie dokumentacji techn. 3. Wykonanie opr. oddziaływanie na środowisko 4. Uzyskanie odp. zezwoleń i uzgodnień 5. Proces inwestycyjny
5.4	Budowa stancji żeglarskiej na terenie przyległym do CW Laguna	1. Wykonanie dokumentacji techn. 2. Wykonanie opr. oddziaływanie na środowisko 3. Uzyskanie odp. zezwoleń i uzgodnień 4. Proces inwestycyjny
5.5	Budowa plaży nad jeziorem Weltyń, wraz z zapleczem rekreacyjno-sportowym.	1. Wykonanie dokumentacji techn. 2. Wykonanie opr. oddziaływanie na środowisko 3. Uzyskanie odp. zezwoleń i uzgodnień

		4. Proces inwestycyjny
5.6	Budowa kąpieliska w Steklnie	1. Wykonanie dokumentacji techn. 2. Wykonanie opr. oddziaływanie na środowisko 3. Uzyskanie odp. zezwoleń i uzgodnień 4. Proces inwestycyjny
5.7	Konkurs na turystyczne zagospodarowanie Międzyodrza	1. Ustalenie zasad konkursowych 2. Powołanie kapituły 3. Ustalenie nagród 4. Zaproszenie uczestników 5. Rozstrzygnięcie konkursu
5.8	Wydanie przewodnika po kanałach Międzyodrza	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Montaż ozn. turystycznego
5.9	Wydanie przewodnika wędkarskiego gminy Gryfino	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie przewodnika 3. Montaż ozn. turystycznego
5.10	Utworzenie produktu turyst. „Zwiedzanie Międzyodrza z przewodnikiem”	
5.11	Budowa szlaku kajakowego na rzece Tywie	1. Opracowanie wstępnej koncepcji technicznej 2. Wykonanie dokumentacji techn. 3. Wykonanie opr. oddziaływanie na środowisko 4. Uzyskanie odp. zezwoleń i uzgodnień 5. Proces inwestycyjny
5.12	Zorganizowanie stałego przystanku flisu odrzańskiego na terenie gminy Gryfino	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie ulotki 3. Promocja
5.13	Rozwój wydarzenia – „Wyścigi smoczyc łodzi”	1. Opracowanie koncepcji 2. Opracowanie ulotki 3. Promocja
5.14	Uruchomienie stałego połączenia wodnego pomiędzy miejscowościami Gartz i Gryfino	
5.15	Budowa amfiteatru na wodzie z zapleczem	1. Opracowanie wstępnej koncepcji technicznej 2. Wykonanie dokumentacji techn. 3. Wykonanie opr. oddziaływanie na środowisko 4. Uzyskanie odp. zezwoleń i uzgodnień 5. Proces inwestycyjny

5.16	Odbudowa zniszczonych śluz Międzyodrza	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opracowanie wstępnej koncepcji technicznej 2. Wykonanie dokumentacji techn. 3. Wykonanie opr. oddziaływanie na środowisko 4. Uzyskanie odp. zezwoleń i uzgodnień 5. Proces inwestycyjny
------	--	--

CEL STRATEGICZNY NR 6

Aktywizacja współpracy lokalnej, międzyregionalnej i międzynarodowej dla rozwoju turystyki

Lp.	Działanie	Opis proponowanych czynności
1	2	3
6.1	Utworzenie Lokalnej Organizacji Turystycznej	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spotkanie założycielskie 2. Opracowanie statutu 3. Rejestracja stowarzyszenia
6.2	Utworzenie szlaku rowerowego „Południowe obejście Szczecina”	
6.3	Promocja gminy w Szczecinie i Berlinie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wybór firmy promocyjnej 2. Druk i kolportaż
6.4	Ekspozycja kopii zbiorów dzieł sztuki z obszaru Gryfino znajdujących się w zbiorach Muzeum Narodowego i poza granicami kraju	<ol style="list-style-type: none"> 1. Określenie miejsca ekspozycji 2. Wykonanie kopii 3. Opracowanie konserwatorskie 4. Druk ulotek i promocja
6.5	Opracowanie Agendy 21 dla Gminy Gryfino (zestaw działań dla rozwoju zrównoważonego gminy na XXI wiek)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ogłoszenie przetargu na opracowanie Agendy 21

5.2 ROZWINIĘCIE OPISOWE NIEKTÓRYCH DZIAŁAŃ

5.2.1 Budowa ścieżki rowerowej Gryfino-Weltyń³¹

Odcinek 1950 metrów niezakończonyj asfaltowej ścieżki rowerowej winien być kontynuowany do skrzyżowania z drogą Weltyń-Wirów. Przebieg i nawierzchnia musi być uzgodniona z Nadleśnictwem Gryfino. Będzie to docelowo ciąg komunikacyjny przede wszystkim do nowej plaży w Weltyniu. Stąd będzie pełnił prócz funkcji rekreacyjnej także funkcję typowo użytkową. Dalszy przebieg tego szlaku będzie kierował się wzdłuż drogi publicznej do Weltynia. Z zarządcą drogi należy ustalić, czy będzie to wydzielony pas na

³¹ Na podstawie: Romanicz P. Koncepcja Rozwoju Turystyki w Mieście i Gminie Gryfino, Październik 2007.

jezdni, czy też będzie wykorzystane na ten cel poboczne. Na drugim krańcu tej trasy musi nastąpić połączenie tzw. Grajdołka z centrum Gryfina, przez tereny w okolicach strzelnicy, Górkę Miłości, wraz z budową wieży widokowej, dalej poprzez park miejski do mostu na Regalicy i granicy z Niemcami, Odcinek wzdłuż ul. Słonecznej biegnący po zboczu Górki Miłości stanie się kluczowym elementem koncepcji jest docelowego zagospodarowania.

5.2.2 Budowa ścieżki rowerowej w ciągu drogi nr 120 Gryfino-Wełtyń-Gardno

Jest to alternatywna trasa do Wełtynia wobec wyżej omawianej ścieżki. Może to być ciąg pieszo-rowerowy. Potrzeba wybudowania tej ścieżki wynika w głównej mierze z troski o bezpieczeństwo pieszych i rowerzystów. Wzrastające natężenie ruchu samochodów na tej trasie powoduje coraz większe zagrożenie. Już dzisiaj jest to trasa, po której jeździ liczna grupa rowerzystów, wzdłuż drogi część osób regularnie biega. W okresie letnim, ze względu na to, że dziesiątki ludzi wyjeżdża nad jez. Wełtyń – ruch wzrasta jeszcze bardziej. Wybudowanie nowej plaży w Wełtyniu ruch ten jeszcze zwielokrotni. Niezależnie od tego kto zarządza lub zarządzać będzie drogą nr 120 budowa ciągu pieszo rowerowego leży w interesie mieszkańców Gminy Gryfino. W sposób naturalny przedłużenie tej ścieżki winno być poprowadzone do Gardna, gdyż dopiero tam będzie można przedostać się na tereny po wschodniej stronie drogi ekspresowej S-3. Kwestie bezpieczeństwa, w tym komunikacji ze szkołą w Gardnie są także tutaj bardzo istotne.

5.2.3 Budowa ścieżki rowerowej w ciągu ulicy Łużyckiej

Jest to kolejny odcinek, gdzie wpasowanie się trasy turystycznej pełni także czysto użytkowe funkcje. Jest to odcinek trasy rowerowej „Zielona Odra” bliźniaczej do niemieckiej „Odra-Nysa”. Pełni jednocześnie rolę dojazdową do Szkoły Podstawowej Nr 1, Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2, a także do Zespołu Elektrowni Dolna Odra oraz atrakcji turystycznej – „Krzywy Las”. Kwestia bezpieczeństwa jest tutaj niezwykle istotna.

5.2.4 Połączenie istniejących i powstających szlaków rowerowych z trasami funkcjonującymi na obszarze Niemiec

Turystyka rowerowa coraz popularniejsza w Polsce od dawna jest uprawiana w sąsiednich Niemczech. Z tego powodu nieodzowne jest połączenie istniejących i powstających szlaków po stronie polskiej ze szlakami po stronie niemieckiej. Spośród niemieckich wymienić należy rowerowo-pieszy „Szlak epoki lodowcowej” („Märkische Eiseistraße”), przebiegający w okolicach miasta Gartz. Najatrakcyjniejszym łącznikiem szlaków jest trakt łączący niemiecki Mescherin z polskim Gryfinem. To stąd powinny rozpoczynać się rowerowe szlaki turystyczne, które w nazwach winny korelować z niemieckimi, tym samym stanowiąc ich naturalne przedłużenie. Część z nich ze względu na wyjątkowość Gminy Gryfino powinno nosić nazwy odnoszące się do jej największych atrakcji turystycznych.

Proponowana tematyka transgranicznych rowerowych szlaków turystycznych:

- cysterski (spuścizna po zakonie w pasie przyodrzańskim)
- gotycki (istniejące obiekty gotyckie po obu stronach granicy)
- prahistoryczny (istniejące obiekty o metryce prahistorycznej po obu stronach granicy)
  - kolejowy (w nawiązaniu do muzeum kolejnictwa po stronie niemieckiej, wykorzystujący nieistniejące szlaki kolejowe)
  - ornitologiczny
  - zabytków techniki.

5.2.5 Koncepcja zagospodarowania nabrzeża Odry Wschodniej³²

Idea Przystanku Wodnego

Miasto Gryfino opiera swoje możliwości rozwojowe na wykorzystaniu olbrzymiego potencjału, jakim jest doskonałe położenie komunikacyjne. Opiera się ono na:

- bezpośrednim dostępie do brzegu Regalicy (Odry Wschodniej),
- położeniu przygranicznym,
- bliskości aglomeracji szczecińskiej.

³² Na podstawie: Romanicz P. *Turystyczna funkcja gryfińskiego nabrzeża Regalicy*, maszynopis.

W potencjał ten wpisują się walory turystyczne. Połączenie bogactwa krajobrazu, flory i fauny z położeniem komunikacyjnym sprawiają, że Gryfino staje się swoistym turystycznym przystankiem. Ze względu na bogactwo wód na swoim terenie – Gryfino pełni rolę Przystanku Wodnego – miejsca wyjątkowych spotkań, kontaktów i współpracy. Także miejsca odpoczynku.

W ujęciu praktycznym rolę Przystanku Wodnego pełni nabrzeże Regalicy. Mimo dotychczasowego braku odpowiedniej infrastruktury na tym terenie, znaczenie turystyczne nabrzeża z roku na rok rośnie. To właśnie nabrzeże rekompensuje miastu brak typowego dla innych miejscowości rynku miejskiego, zwykle pełniącego rolę integracyjną. Gryfińskie nabrzeże wypełnia tę lukę, służąc mieszkańcom i turystom jako miejsce budowania więzi społecznych. To właśnie na nabrzeżu lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie odbywa się szereg imprez o charakterze turystycznym, kulturalnym i sportowym. To tutaj, pozostając nadal w mieście, można zakosztować natury, spotkać się, porozmawiać i oczywiście odpocząć.

Jednym ze strategicznych celów jest przekształcenie nadodrzańskiej części miasta w obszar wyróżniający się atrakcyjnością turystyczną, który przyciągnie turystów nie tylko ofertą wypoczynku i rekreacji, ale też zróżnicowanym, przemyślanym planem wydarzeń, imprez turystyczno-sportowych. Rozwój oferty turystycznej w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki będzie kołem zamachowym dla innych form aktywności społecznej mieszkańców Gryfina. Proces aktywizacji społecznej integralnie związanej z gryfińskim nabrzeżem, mimo jego niedoskonałej infrastruktury, trwa już od lat. Nabrzeże Regalicy już teraz jest miejscem, gdzie krzyżują się szlaki osób reprezentujących turystykę różnego typu.

5.2.6 Nabrzeże Regalicy jako spoiwo głównych produktów turystycznych

Gmina Gryfino buduje swoją turystyczną strategię marketingową w oparciu o trzy główne produkty turystyczne. Produkty te, tzn. charakterystyczne dla regionu najciekawsze walory krajobrazowe i usługi to: Park Krajobrazowy „Dolina Dolnej Odry” wraz z Regalicy, jezioro Weltyń wraz z kąpieliskiem oraz Centrum Wodne „Laguna” (w dalszej perspektywie ewoluujące jako produkt turystyczny w kierunku gryfińskiego ośrodka sportów wodnych i turystyki wodnej). Wszystkie trzy produkty turystyczne łączy woda. Gryfińskie nabrzeże Regalicy jest spoiwem, które łączy te trzy produkty i tworzy z nich wszystkie: Przystanek Wodny – Gryfino.

Związek nabrzeża Regalicy z Parkiem Krajobrazowym „Dolina Dolnej Odry” widać już gołym okiem. Poza naturalną ekspozycją walorów Międzyodrza dostępną z nabrzeża, warto wspomnieć, iż jest to baza wypadowa dla dziesiątek wędkarzy, a także turystów pragnących odwiedzić piękne kanały wijące się między dwiema odnogami Odry. Wzrastające zainteresowanie parkiem pobudza inicjatywę przedsiębiorców, którzy są zainteresowani rozwojem turystyki wodnej, nierozzerwalnie związanej z możliwością bezpiecznego cumowania jachtów, kajaków, gondoli, a także białej floty i świadczenia w związku z tym usług turystycznych, takich jak: usługi przewodnickie, udostępnianie zaplecza sanitarnego, usługi gastronomiczne, noclegi, wypożyczalnie sprzętu wodnego, parkingi strzeżone, handel pamiątkami itp.

Związek z drugim produktem turystycznym tj. jeziorem Wełtyń jest luźniejszym, jednakże bardzo istotny. Otóż, szlaki piesze i rowerowe prowadzone są docelowo w taki sposób, by z nabrzeża można było dojechać rowerem lub dojść szlakiem pieszym właśnie do jeziora Wełtyń. Rzesze ludzi spędzające latem czas w ciągu dnia nad jeziorem, wieczorem poszukuje miejsca gdzie można spokojnie usiąść z rodziną lub przyjaciółmi i wspólnie spędzić wieczór. Taka potrzeba prowadzi oczywiście na nabrzeże.

Nabrzeże Regalicy w naturalny sposób wiąże się z Centrum Wodnym „Laguna”, a ściślej z docelowym kształtem tego produktu turystycznego, czyli sportowym i turystycznym centrum wodnym. Budowa infrastruktury na gryfińskim nabrzeżu, uwzględniającej potrzeby i standardy turystyki wodnej będzie impulsem do rozwoju nie tylko miasta Gryfina, ale i całego regionu.

5.2.7 Budowa ścieżek rowerowych w pasie nieczynnych linii kolejowych

Wzorem innych gmin w Polsce i w Europie, w gminie Gryfino mogą w krótkim czasie powstać takie ścieżki. Szerokości torowisk linii jednotorowych są wystarczające do zaprojektowania dwukierunkowych ścieżek rowerowych, a szerokości torowisk linii dwutorowych mogą dodatkowo pomieścić ciąg spacerowy dla turystów pieszych. Łuki poziome i pochylenia podłużne torowisk mieszczą się w granicach wartości dopuszczalnych dla ścieżek rowerowych. Większość obiektów inżynierskich na tych liniach po niezbędnych pracach adaptacyjnych i konserwacyjnych może być włączona w ciągi tras rowerowych (np. most na Tywie). Ponadto trasy kolejowe przebiegają zazwyczaj z dala od tras samochodowych, co zwiększa ich atrakcyjność krajobrazową i ekologiczną. Wiele

samorządów lokalnych planuje zagospodarowywanie odcinków torowisk po byłych liniach kolejowych na trasy rowerowe a nawet włączenie ich do międzynarodowej sieci tras rowerowych, przy jednoczesnej lokalizacji w kluczowych miejscach trasy punktów gastronomicznych, wypożyczalni rowerów, obsługi turystycznej, miejsc noclegowych itp. W Gminie Gryfino można także wykorzystać czynnik społeczny – pasjonatów dawnego kolejnictwa. Wzorem dawnej kolejki w Górach Sowich szlak może być obudowany merytorycznie i małą architekturą nawiązywać do dawnej funkcji. Zwiększy to atrakcyjność szlaku, a z uwagi na zainteresowanie strony niemieckiej, która posiada w niedalekiej odległości od Gryfina muzeum kolejnictwa – będzie możliwe aplikowanie o środki UE w ramach spójnego polsko-niemieckiego projektu.

5.2.8 Oferta turystyczna dla osób starszych

Zapotrzebowanie na turystykę rodzinną jest duże i nieustannie wzrasta. Na naszym terenie jest to niezmiernie istotne przy poszukiwaniu alternatywy dla wyjazdów nad morze. Szczególnie cenione są warunki umożliwiające jednoczesne przebywanie w mieście oraz na łonie natury. Możliwość uczestnictwa wraz z rodziną w imprezach turystycznych, sportowych, kulturalnych i rekreacyjnych w otoczeniu walorów krajobrazowych i bez konieczności dalekich podróży jest obecnie niezwykle pożądana. Na przeciw takiemu zapotrzebowaniu wychodzi miasto Gryfino. Nabrzeże Regalicy łączy w sobie wypoczynek i oraz aktywność społeczną, naturę oraz nowe technologie. Czynnikiem sprzyjającym jest tu doskonałe położenie komunikacyjne, w cieniu dużej aglomeracji szczecińskiej. Malowniczy monumentalny most na Regalicy pozwala obecnie na szybszy dojazd gości z Niemiec, a także mieszkańców takich miejscowości jak Kołbaskowo, czy podszczecińskie „sypialnie” Przeclaw i Warzymice. Nowa droga ekspresowa S-3 stwarza możliwość otwarcia miejscowego rynku turystycznego na mieszkańców prawobrzeżnego Szczecina. W ramach turystyki rodzinnej możemy także zwrócić szczególną uwagę na przyjazdy do Centrum Wodnego „Laguna” osób z Niemiec, ze Szczecina, a nawet z dość odległych miejscowości. Osoby te zwykle nie ograniczają się do korzystania z doskonałej zabawy na basenie, ale wybierają także te miejsca, gdzie można pospacerować, odprężyć się i zaczerpnąć świeżego powietrza. Takim miejscem jest właśnie nabrzeże. Turystyka rodzinna to także wyjazdy na wędkowanie. Bogactwem Gminy Gryfino jest niezmiernie duży zasób gatunkowy ryb. Widok

wędkarzy siedzących na nabrzeżu wpisał się już na stałe w krajobraz miasta. Po pełnym otwarciu granic, ułatwiony został także dostęp do zasobów Międzyodrza.

5.2.9 Budowa plaży nad jeziorem Weltyń, wraz z zapleczem rekreacyjno-sportowym

Kapielisko Weltyń może w przyszłości stać się jedną z wiodących atrakcji turystycznych Gminy Gryfino. Proponuje się w tym miejscu ogólnodostępną plażę z pełnym zapleczem sanitarnym, gastronomię, urządzenia rekreacyjne, wypożyczalnię sprzętu wodnego, pola namiotowe, bazę noclegową itp. Miejsce to będzie także węzłem szlaków turystycznych zarówno pieszych jak i rowerowych. Ostatnie lata pokazują, że podczas ciepłych letnich dni nad pobliskie jeziora udaje się codziennie od kilkuset do 1,5 tys. osób. Zapotrzebowanie na taką formę spędzania wolnego czasu utrzymuje się przez cały czas. Na bazie takiego zapotrzebowania stworzyć należy odpowiednie warunki do rozwoju podmiotów świadczących usługi turystyczne. Brak plaży gminnej, niezależnie od sposobu zarządzania nią, powoduje że gmina nie wykorzystuje swojego naturalnego potencjału.

5.2.10 Gryfiński Dom Kultury

Funkcje, które ma do spełnienia ta instytucja kultury wymagają nowego obiektu, gdyż nawet adaptacja i rozbudowa jednego z istniejących obiektów nie pozwoli na efektywne zagospodarowanie nawet bieżącej działalności. Po przeanalizowaniu możliwych miejsc lokalizacyjnych i dyskusji uznano, że najlepszym miejscem na budowę nowej siedziby Gryfińskiego Domu Kultury są kwartały nadodrzańskie. Koncepcja ta nie koliduje z planami zagospodarowania przestrzennego, a wręcz je uzupełnia. Kwartały nadodrzańskie wypełnione działalnością komercyjną w znaczący sposób zyskają na znaczeniu po wypełnieniu ich działalnością kulturalną. To właśnie imprezy odbywające się w domu kultury stają się magnesem przyciągającym turystów, a także mieszkańców Gryfina w miejsce, które ma być w przyszłości wizytówką miasta.

Dodatkowym argumentem za siedzibą przy nabrzeżu jest to, iż umiejętnie zaprojektowanie takiego nowego domu kultury pozwoli wykorzystać m.in. część nadodrzańską murów obronnych wraz z czatownią na działalność kulturalną (np. jako otwarta

galeria), można też przystosować tak wejście do domu kultury, by pełniło ono jednocześnie rolę małej sceny zwróconej na deptak na nabrzeżu.

Koncepcja Gryfińskiego Domu Kultury na nabrzeżu jest zgodna ze Strategią Rozwoju Gminy oraz daje możliwości przygotowania się z projektem na nowy okres finansowania z funduszy Unii Europejskiej.

Rozdział 6.

WYNIKI PRAC SEMINARIUM DIAGNOSTYCZNEGO

6.1 IDENTYFIKACJA POJĘCIA TURYSTYKA

Wskaźniki identyfikujące pojęcie turystyka:

- Opuszczenie miejsca zamieszkania w celach nie zarobkowych
- Agroturystyka
- Gałąź gospodarki
- Relaks, edukacja i wypoczynek
- Poznawanie miejsc i ludzi
- Biznes rekreacja
- Aktywny wypoczynek
- Przebywanie z naturą
- Miejsca noclegowe i gastronomia
- Transport, infrastruktura techniczna
- Walory przyrodnicze i historyczne
- Trasy i szlaki
- Dobre buty
- Finanse, czas, urlop
- Promocja, przewodniki, biura turystyczne
- Turyści = zanieczyszczenie środowiska
- Bezpieczeństwo

6.2 OCENA POTENCJAŁU GMINY - SILNE I SŁABE STRONY

Atuty turystyki:

- Położenia gminy
- Bogactwo krajobrazowe: rzeki, jeziora, krzywy las, park, itp.
- Międzyodrze
- Dobra dostępność komunikacyjna – S-3
- Sąsiedztwo Berlina i innych miejscowości położonych na obszarze Niemiec
- CW „Laguna”

- Dobre warunki inwestycyjne
- Transgraniczność - współpraca międzynarodowa
- Oferta kulturalna
- Bezpieczeństwo
- Agroturystyka – oferta gastronomiczna, noclegowa
- Nieczynna linia kolejowa – możliwość wykorzystania
- Zabytki

Słabości turystyki:

- Słaba sieć bazy noclegowej i gastronomicznej w szczególności w mieście Gryfinie
- Słabo zagospodarowana infrastruktura komunikacyjna: mało parkingów, zły stan dróg, brak ścieżek rowerowych, brak obwodnicy Gryfina i Wełtynia
- Brak infrastruktury eksponującej walory turystyczne w tym: brak zagospodarowania nabrzeża, brak mariny i plaży.
- Brak oferty turystycznej gminy
- Niedostateczna informacja i promocja gminy.
- Chaos decyzyjny i brak konsekwencji oraz koordynacji działań.
- Niewielka ilość wyeksponowanych turystycznie zabytków (brak oznakowania)
- Brak możliwości tankowania jednostek pływających na wodzie.
- Brak środków na zakup sprzętu ratowniczego w celu zapewnienia bezpieczeństwa na wodzie.
- Wieloletnie zaniedbania istniejącej wcześniej infrastruktury o dużych walorach turystycznych.
- Brak organizacji turystycznych działających na terenie gminy.
- Sezonowość popytu na turystykę w gminie

Szanse:

- Wyeksponowanie walorów przyrodniczych
- Zagospodarowanie Międzyodrza
- Ścieżki rowerowe
- Szlaki kajakowe
- Bliskość aglomeracji szczecińskiej
- Wykorzystanie dotacji z funduszy unijnych
- Stworzenie sieci szlaków turystycznych o zasięgu transgranicznym

- Wykorzystanie istniejącej infrastruktury kolejowej
- Rozbudowa ośrodka CW „Laguna”
- Współpraca z gminą
- Rozwój infrastruktury drogowej, parku przemysłowego, zagospodarowanie nabrzeża
- Rozwój imprez cyklicznych: kulturalnych i sportowych
- Rozwój bazy noclegowej
- Aktywizacja turystyczna społeczeństwa
- Stworzenie markowego produktu turystycznego
- Rozwój kontaktów międzynarodowych
- Znalezienie inwestorów
- Park przemysłowy
- Poblże Szczecina i Berlina
- Powstanie drogi S-3
- Zaangażowanie samorządów i organizacji społecznych w rozwój lokalny
- Edukacja turystyczna społeczeństwa
- Stworzenie Izby pamięci Regionalnej (Muzeum)

Zagrożenia:

- Konkurencja z zewnątrz (większa atrakcyjność innych gmin np. Szczecina)
- Elektrownia atomowa i Dolna Odra
- Zanieczyszczenie środowiska - m.in.: brudna Odra, spalarnia w Schwedt
- Transport drogowy i komunikacja
- Brak strategii rozwoju turystyki
- Zagrożenie powodziowe
- Mentalność ludności
- Zmiana prawa
- Bariera finansowa
- Natura 2000
- Rozwój przemysłu
- Bezpieczeństwo
- Niska jakość usług turystycznych
- Nadmierna biurokracja
- Ceny

- Brak bazy noclegowej
- Niewykorzystanie walorów przyrodniczych
- Zły stan nabrzeża
- Brak współpracy z partnerami zagranicznymi
- Upolitycznienie decyzji
- Brak współpracy: samorząd – podmiot gospodarczy
- Polityka fiskalna
- Brak aktywności ze strony ludności w rozwoju turystyki
- Biurokracja

6.3 CELE STRATEGICZNE ROZWOJU GMINY

Wzmocnienie atutów:

1. Dobra promocja gminy
2. Marina dla łodzi motorowych, jachtów – stacja benzynowa i obsługi jednostek pływających
3. Budowa nowego produktu turystycznego na bazie istniejącej linii kolejowej
4. Wzmocnienie roli Gryfina na szlaku Berlin – Szczecin – Berlin.

Wzmocnienie szans:

1. Rozwój i wykorzystanie infrastruktury (drogi, park przemysłowy, CW „Laguna”, marina, ścieżki rowerowe, szlaki wodne i konne)
2. Tworzenie lokalnych warunków stymulujących rozwój infrastruktury turystycznej, efektywniejsze wykorzystywanie CW „Laguna” i obiektów sportowych np. poprzez organizowanie zawodów sportowych, budowa hali widowiskowo-sportowej, lepsze zarządzanie powierzchnią usługową, intensyfikacja działań w ramach współpracy między samorządami.
3. Rozwój bazy noclegowej i gastronomicznej
4. Umożliwienie prywatnym przedsiębiorcom tworzenia bazy noclegowo-gastronomicznej (odpowiednie zapisy w MPZP)
5. Działania promujące potrzebę budowy bazy wśród potencjalnych inwestorów – budowa lub adaptacja istniejących obiektów na ww. cele przez gminę
6. Ekspozowanie walorów środowiska naturalnego i zabytków, w tym: podejmowanie działań promocyjnych prezentujących najbardziej wartościowe turystycznie tereny:

druk folderów, ulotek, przewodników, materiałów filmowych, artykułów prasowych, map itp.

7. Rozwój i organizacja cyklicznych imprez kulturalnych i sportowych, w tym: powiązanie istniejących imprez z ciekawymi turystycznie miejscami oraz organizacja nowych imprez wykorzystujących potencjał turystyczny

8. Wykorzystanie funduszy unijnych i kontaktów międzynarodowych, w tym: opracowanie dokumentacji umożliwiających realizację projektów turystycznych przy wykorzystaniu środków unijnych, wykorzystywanie istniejących i nawiązywanie nowych kontaktów międzynarodowych.

9. Tworzenie właściwych warunków dla przedsiębiorców związanych z branżą turystyczną, w tym: stosowanie preferencyjnych warunków podatkowych, pomoc w pozyskiwaniu kredytów, rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego, dostosowanie przepisów prawa miejscowego do oczekiwań przedsiębiorców.

Minimalizacja zagrożeń:

1. Opracowanie strategii rozwoju turystyki
2. Program ochrony środowiska i alternatywne źródła energii
3. Poprawa stanu dróg i połączeń komunikacyjnych
4. Program bagrowania i odnowy wałów przeciwpowodziowych
5. Wykorzystanie potencjału ludzi aktywnych
6. Partnerstwo publiczno-prywatnego, ulgi podatkowe
7. Strategia zrównoważonego rozwoju
8. Certyfikat bezpieczeństwa
9. Współpraca międzynarodowa Policji, WOPR, Straży Miejskiej
10. Pozyskanie inwestorów
11. Program rewitalizacji Międzyodrza
12. Obniżenie podatków
13. Ulgi dla inwestorów

BIBLIOGRAFIA

- Anklewicz M., *Gryfino-miejski szlak historyczny. Przewodnik*, Gryfino 2008.
- Anklewicz M., *Organy Barnima Grüneberga w kościele Narodzenia Najświętszej Marii Panny*, Gryfino 2008.
- Chłopocka H., *Powstanie i rozwój wielkiej własności opactwa cystersów w Kolbaczu w XII-XIV wieku*, PTPN, Wydział Historii i Nauk Społecznych, Prace Komisji Historycznej, t. 17, z. 2, Poznań 1953.
- Dzieje Gryfina i okolic*, pod red. P. Kołosowskiego, Gryfino 2005.
- Dolina Miłości. INTERREG III*.
- Hayn F., *Das Stadtbild von Greifenhagen in seiner historischen Entwicklung. Ein Beitrag zur Stadtgeschichte*, Greifenhagen 1930.
- Kalita-Skwirzyńska K., *Gryfino, kościół parafialny pw. Św. Mikołaja*, [w:] *Architektura gotycka w Polsce. Dzieje sztuki polskiej*, t. 2, red. T. Mroczko, M. Arszyński, Warszawa 1995, s. 93-94.
- Kohlhoff C. F., *Heimatchbuch des Kreises Greifenhagen*, Greifenhagen 1925.
- Łosiński W., *Osadnictwo plemienne Pomorza (IV-X wiek)*, Wrocław 1982.
- Matławski B., *Ogólnopolskie Turnieje Instrumentalistów Ludowych w Gryfinie*, Gryfino 1998.
- Narodowa Strategia Rozwoju Turystyki na lata 2006 – 2013*.
- Piniński J., *Dzieje pieniądza zachodnio-pomorskiego*, Szczecin 1976.
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego*.
- Romanicz P., *Koncepcja Rozwoju Turystyki w Mieście i Gminie Gryfino*, Październik 2007.
- Romanicz P., *Park Krajobrazowy Doliny Dolnej Odry*.
- Romanicz P., *Turystyczna funkcja gryfińskiego nabrzeża Regalicy*.
- Spacerem po Dolinie Miłości*. Federacja Zielonych GAJA.
- Strategia Rozwoju Turystyki w Województwie Zachodniopomorskim do 2015 roku*.
- Strategia Sukcesu Miasta i Gminy Gryfino*. Gryfino 2007/2008.
- Urbański, A., *Rowerem po gminie Gryfino*, Gryfino 2002.
- Urbański M., *Międzyodrze - ziemia pozyskana*, GKH, nr 7, 2004, s. 47-67.
- Wazińska M., *Powiat gryfiński na przestrzeni wieków*, GKH, nr 5, 2003, s. 71-83.
- Wycieczki rowerowe po zabytkach techniki w Regionie Pomerania. Odcinek 1 z 4. Bernau – Gryfino*.